

Denna rapport är sammanställd av MiM Kunskapscentrum vintern 2018/2019 med finansieringsbidrag från Delegationen mot segregation (Delmos). Senaste revidering utfördes juli 2022, uppdateringar kring aktuella insatser och verksamheter som är tillgängliga för målgruppen sker löpande och vi tar tacksamt emot tips för att göra underlaget mer aktuellt. Syftet med rapporten har varit att dels sammanfatta och presentera en övergripande bild över det inkluderingsarbete som bedrivs i Göteborgsområdet idag riktat specifikt till målgruppen ensamkommande/asylsökande/nyanlända ungdomar. Dels har syftet varit att ur ett segregationsperspektiv undersöka hur vi kan skapa och erbjuda fler möten och mötesplatser mellan nya och etablerade svenska ungdomar runt om i Göteborg. Djupintervjuer med nyanlända unga och ungdomar som vuxit upp i staden har genomförts och ska ses som en viktig del av rapporten. Genom ett omfattande researcharbete har MiM därutöver besökt och intervjuat representanter från en rad olika institutioner, organisationer, föreningar och verksamheter - från civilsamhälle, såväl som från näringsliv, akademi och offentlig sektor. MiM:s förhoppning är att denna rapport ska kunna fungera som en språngbräda för ytterligare samarbeten samt bidra till utvecklandet av fler nödvändiga insatser i mottagandet av våra nya, unga, invånare i staden.

Rapporten innehåller tre delar. I den inledande **kartläggningen** presenterar MiM en övergripande bild över det inkluderingsarbete som bedrivs i Göteborgsområdet idag riktat specifikt till målgruppen. Huvudfokus i kartläggningen ges civilsamhällets organisationer och dess insatser. I rapportens andra del, **behovsanalysen**, diskuterar MiM hur förutsättningarna och behoven för unga nyanlända ser ut - bland annat genom de erfarenheter MiM erhållit av att under tre års tid arbetat med det MUCF-finansierade utbildningsprojektet RÄTT FRAM i Göteborg. Behovsanalysen är gjord utifrån ett segregationsperspektiv och här diskuteras också vad vi som organisation från det civila samhället identifierat för behov och utmaningar för att kunna göra konkret skillnad. I rapportens tredje del, **plan för fortsatt arbete**, presenterar vi riktlinjer för hur MiM, i samverkan med andra organisationer och aktörer, önskar fortsätta vårt arbete för de unga nyanlända i staden.

Genomgående i rapporten refererar MiM till målgruppen "nyanlända ungdomar". Med denna benämning avser vi de ungdomar som på senare år har anlänt till Göteborg som asylsökande, i de allra flesta fall som ensamkommande - dem som vårt projekt RÄTT FRAM också har vänt sig till. Det handlar idag om ungdomar i ålderskategorin 16 år upp till cirka 25 år som kan ha vistats i Sverige i några år nu, men där några också nyss anlänt. Vissa av ungdomarna väntar på besked, andra har fått permanenta eller tillfälliga uppehållstillstånd, några av dem kan ha fått avslag och lever som "papperslösa". De flesta av dessa ungdomar har kommit till Sverige utan familj eller närmre anhöriga, en liten andel bor tillsammans med sina också nyanlända familjemedlemmar. Många bor på tillfälliga boenden, i frivilliga familjehem, nätverkshem, i egen lägenhet eller hos kompisar. Vissa vet inte var de ska sova för natten. Kunskaperna i det svenska språket varierar, liksom studiebakgrund och nuvarande sysselsättning. Detsamma gäller det psykiska välbefinnandet, känslan av trygghet och tillhörighet, samt tilliten till samhället och hopp inför framtiden. Överlag är det en mycket heterogen samhällsgrupp som avses i denna rapport - socioekonomisk utsatt, men inte nödvändigtvis boende i områden som geografiskt förknippas med detta.

DEL 1 KARTLÄGGNING

INLEDNING	1
OM FÖRENINGEN MIM OCH PROJEKT RÄTT FRAM	1
MIM – MITT I DET INTERKULTURELLA MÖTET	1
RÄTT FRAM – EN SAMHÄLLSKUNSKAPSUTBILDNING I PRAKTIKEN	1
RÄTT FRAM – EN MÖTESPLATS, ETT SAMMANHANG, EN AKTÖR OCH ETT NÄTVERK	3
MIM:S DEMOKRATISKA UPPBYGGNAD	4
MIM:S ORGANISERING – LOKALER, BEMANNING OCH BUDGET	4
FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR FÖR UNGA NYANLÄNDA I GÖTEBORG	5
KARTLÄGGNING AV INSATSER – CIVILSAMHÄLLETS ORGANISATIONER	8
ABIS – ARBETSKOOPERATIVET SOLIDARITET	8
AGAPE – FRIVILLIGORGANISATION TILL STÖD FÖR ENSAMKOMMANDE	8
ASYLRÄTTSTUDENTERNA	8
BRÄCKE DIAKONI	8
FREDENS HUS	9
FRYSHUSET	9
GKSS – GÖTEBORGS KUNGLIGA SEGELSÄLLSKAP	10
GÖTEBORGS FÖRENINGSCENTER	10
GÖTEBORGS RÄDDNINGSMISSION	10
GÖTEBORGS STADSMISSION	10
HJÄRNKOLL	11
IM INDIVIDUELL MÄNNISKOHJÄLP	11
INGEN MÄNNISKA ÄR ILLEGAL	12
KFUM	12
MITT LIVS VAL	12
RFSL	13
RFSU	13
RKUF – RÖDA KORSETS UNGDOMSFÖRBUND I GÖTEBORG	13
ROSENGRENSKA STIFTELSEN	14
ROSENJURISTERNA	14
RÖDA KORSET	14
RÖDA STEN KONSTHALL	15
SKARPT LÄGE	16
SKYDDSVÄRNET	16
SOS BARNBYAR	17
STUDIEFÖRBUNDET BILDA	17
SVERIGES ENSAMKOMMANDES FÖRENING	17
TAMAM	18
VARDAGENS CIVILKURAGE	18
#VISTÅRINTEUT	18
KARTLÄGGNING AV INSATSER – MYNDIGHETER OCH AKTÖRER INOM OFFENTLIG SEKTOR	19

LÄNSSTYRELSEN VÄSTRA GÖTALAND	19
VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN (VGR)	21
GÖTEBORGSREGIONEN (GR)	22
GÖTEBORGS STAD	23
FRITIDSLÖTS – MÖLNDALS STAD	29
MYNDIGHETEN FÖR UNGDOMS- OCH CIVILSAMHÄLLESFRÅGOR (MUCF)	30
KARTLÄGGNING AV INSATSER – YTTRELLIGARE AKTÖRER OCH SAMVERKANSARBETEN	32
NAD I VÄST (NÄTVERKET - AKTIVITET - DELAKTIGHET)	32
TRYGG I CENTRUM	32
VÄGEN UT – KOOPERATIVEN	33
SAMJOBB	34
KANSLI GOT UNITED – ÖVERENSKOMMELSEN	34
AVSLUTANDE REFLEKTION OCH SLUTSATSER	35
REFERENSLISTA	36

DEL 2 BEHOVSANALYS

INLEDNING	1
INKLUDERINGSARBETE UR ETT SEGREGATIONSPERSPEKTIV	1
UNGA NYANLÄNDAS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV	3
SAMMANHANG, TILLIT OCH DELAKTIGHET	3
KUNSKAP OM HUR SAMHÄLLET FUNGERAR	5
INDIVIDUELLT STÖD OCH VÄGLEDNING	7
AKTIVITETER, ENGAGEMANG OCH SOCIALA RELATIONER MED JÄMNÅRIGA	8
MÖTEN OCH NÄTVERK	10
LÅNGSIKTIGHET OCH FRAMTIDSTRO	12
CIVILSAMHÄLLETS UTMANINGAR OCH BEHOV	12
SLUTSATSER	15
REFERENSLISTA	17

2019-01-30(senast reviderad 2022-07)

DEL 1 KARTLÄGGNING

Inledning

Denna kartläggning är sammanställd av MiM Kunskapscentrum vintern 2018/2019 med finansieringsbidrag från *Delegationen mot segregation* (Delmos). Syftet med kartläggningen har varit att sammanfatta och presentera en övergripande bild över det inkluderingsarbete som bedrivs i Göteborgsområdet idag riktat specifikt till målgruppen nyanlända ungdomar. Huvudfokus i kartläggningen ges civilsamhällets organisationer och dess insatser. Urvalet har skett genom att föreningen MiM via sitt upparbetade kontaktnät på förfrågan blivit hänvisade vidare till andra viktiga aktörer och verksamheter relevanta för målgruppen. I kartläggningen presenterar vi ett urval av de organisationer och samverkansarbeten som är aktiva runt om Göteborg idag. Kriterierna för urvalet har skett genom vad vi som aktör från det civila samhället har sett för behov hos målgruppen samt vilka insatser som vi har identifierat kan tänkas bidra till social sammanhållning och inkludering av Göteborgs nyanlända ungdomar. Då materialet är sammanställt under vintern 2018/2019 avser en del av insatserna som presenteras i kartläggningen verksamhetsår 2018. MiM har emellertid som ambition att fortlöpande uppdatera denna översikt och tar tacksamt emot aktuella korrigeringar av dess innehåll. Vår förhoppning är att kartläggningen framöver ska kunna fungera som en ansats för ytterligare samarbeten samt bidra till utvecklandet av fler nödvändiga insatser i mottagandet av våra nya, unga, invånare i staden.

Om föreningen MiM och projekt RÄTT FRAM

MiM – Mitt i det interkulturella Mötet

MiM Kunskapscentrum är en ideell förening i Göteborg som under drygt tjugo års tid har arbetat lokalt med inkluderingsfrågor utifrån ett interkulturellt perspektiv via utbildningsprojekt, föreningsaktiviteter och pedagogiska processer. MiM tror på att mellanmännsliga möten kan förändra människors situation, men också påverka samhället i stort. Därför arbetar MiM för att människor med olika bakgrunder och erfarenheter ska mötas – och ses som en viktig tillgång i skolan, på arbetsmarknaden och i samhället. MiM Kunskapscentrum har sina lokaler i Göteborgs Föreningscenter i centrala Göteborg, men bedriver verksamhet i hela Göteborgsområdet samt Uddevalla och har samarbeten över hela landet. Upptagningsområdet för föreningens projekt och aktiviteter har hittills varit brett, även om en representation från socioekonomiskt utsatta områden dominerar.

RÄTT FRAM – en samhällskunskapsutbildning i praktiken

Sedan hösten 2016 har MiM drivit det samhällsorienterande utbildningsprojektet RÄTT FRAM som riktar sig till ensamkommande/nyanlända ungdomar i åldern 17-21 år, samt till representanter från

Göteborgsområdets olika samhällssektorer. Kortfattat består RÄTT FRAM av en samhällskunskapsutbildning à tio kvällsträffar per termin som utgår från olika temaområden. Syftet med projektet har dels varit att öka nyanlända ungas kunskap och förståelse kring mänskliga rättigheter, demokratins strukturer och principer, samt visa på olika vägar till samhällsdeltagande genom utbildning, arbete och organisering. Dels har syftet varit att sprida kunskap och förståelse i samhället i stort kring hur ungdomarna själva uppfattar sin situation, vilka svårigheter de möter, samt vad de kan och vill bidra med – vad de har för tankar och idéer som nyanlända samhällsmedborgare. Huvudfokus för utbildningen har under hela projektets gång varit att understödja och uppmuntra de mellanmännsliga möten som uppstått under varje utbildningsträff. Här har det på lika villkor handlat om att de deltagande samhällsaktörerna ska få ta del av ungdomarnas olika och vitt skilda berättelser som verktyg i sitt fortsatta arbete – som att de deltagande ungdomarna ska få med sig värdefulla erfarenheter från mötet med människor som bott längre i staden. Med ett normkritiskt och interkulturellt perspektiv på inkludering och integration betonar MiM just de mellanmännsliga mötena som nyckeln till reflektion och medvetenhet om hur till exempel fördomar om "den andre" kan ta sig i uttryck, och på samma gång; förståelse för vad vi människor har gemensamt.

Under de 9 utbildningsomgångar som projektet hitintills genomförts har totalt cirka 500 ungdomar och 250 samhällsaktörer deltagit i RÄTT FRAM. Utöver detta har cirka 180 föreningsmedlemmar och volontärer på olika sätt medverkat i projektet. Av de deltagande ungdomarna har 15-20% varit tjejer, en siffra som är proportionerlig i förhållande till andelen flickor bland mottagna ensamkommande till Sverige under denna tidsperiod¹. Utbildningens innehåll och teman har bland annat omfattat:

- *Demokrati och mänskliga rättigheter* – vad innebär demokrati i praktiken? Hur ser den svenska lagstiftningen ut? Hur ser verkligheten ut? Hur skiljer det sig åt mellan olika länder?
- *Diskrimineringslagen och inkluderingsfrågor* – vad finns för skydd mot diskriminering i Sverige? Hur kan vi agera för att inkludera fler? Hur arbetar vi med dessa frågor inom vår egen utbildning/förening?
- *Vägar till politiskt och ideellt engagemang* – hur ser det svenska politiska systemet ut? Hur är föreningslivet uppbyggt? Hur och var går det att engagera sig i Göteborg?
- *Vägar till utbildning och arbete* – hur fungerar utbildningssystemet och arbetsmarknaden i Sverige? Vilka individuella intresseområden och tänkbara yrkesroller kan vi identifiera inom gruppen?
- *Upplevelser och erfarenheter av att komma ensam till ett nytt land* – vilket samhällsstöd finns och vilka juridiska överenskommelser har Sverige att leva upp till? Hur kan vi dela våra erfarenheter och göra våra berättelser och röster hörda?

Under utbildningsträffarna har en rad samhällsaktörer återkommande deltagit i RÄTT FRAM. Vi har bland annat fått träffa *integrationspolisen* och diskutera ämnen som demokrati och mänskliga rättigheter/skyldigheter samt debattera polisens brottsförebyggande arbete. *Vardagens civilkurage Göteborg* har medverkat, och genom rollspel har vi fått testa på att agera i olika situationer där diskriminering pågår. Vi har diskuterat svensk asyltagstiftning tillsammans med *Asylrättsstudenterna*, jämfört upplevelser av att vara ny i Sverige med *ensamkommande flyktingbarn som kom till Sverige under andra världskriget* och vi har delat med oss av våra mer bekymmersamma berättelser med

---

¹ Mellan åren 2002-2014 varierade andelen flickor mellan 15 och 42 procent av samtliga ensamkommande till Sverige. Till följd av det höga antalet Afghanska pojkar var hela 92 procent pojkar och endast 8 procent flickor under 2015. Källa: SCB, 2018.

legitimerad psykolog från *Kris- och traumamottagningen*. Under kvällsträffarna har vi vidare fått diskutera och reflektera över våra egna och andras fördomar, vi har pratat normer, HBTQ-frågor och sex- och samlevnad med representanter från *RFSU* och *RFSL* samt provat på *Individuell människohjälps* workshop "Det nya landet". Vi har gästats av myndighetsrepresentanter för att prata svenskt utbildningssystem och arbetsmarknad, vi har övat på anställningsintervjuer och lärt oss att skriva ansökningsbrev och CV ihop med *Götas unga* och *Samjobb*. I hop med gästande *riksdags- och kommunalpolitiker* har vi utövat konstnärlig verksamhet, bla i samarbete med *Röda Sten Konsthall* – parallellt som debatt om resursfördelning och lokalpolitik uppstått – och vi har haft möjlighet att ställa dessa reella makthavare till svars. Under de återkommande samverkansträffarna som RÄTT FRAM terminsvis bjudit in till har ett 30-tal olika organisationer och föreningar från Göteborgs civilsamhälle deltagit. Deltagarna i RÄTT FRAM har här haft möjlighet att knyta nya kontakter och bilda nätverk, samtidigt som det vid dessa tillfällen har handlat om att få inblick i hur det svenska demokratiska samhället bygger på ett aktivt och levande föreningsliv.

RÄTT FRAM – en mötesplats, ett sammanhang, en aktör och ett nätverk

Utöver dessa utbildningsträffar har projektet RÄTT FRAM dessutom utvecklats till så mycket mer. RÄTT FRAM har via sitt fortsättningssteg DIN RÄTT arrangerat sidaktiviteter som ungdomarna själva initierat – så som fotbollskvällar, teaterbesök, gemensamma utflykter och läxhjälp en kväll per vecka. Föreningen MiM:s lokaler och verksamheter har på så sätt upplåtits och kommit att bli ett viktigt sammanhang och en naturlig mötesplats för många av de deltagande ungdomarna. En annan central projekt del i RÄTT FRAM har handlat om att hitta kanaler för att dessa ungdomars erfarenheter, upplevelser och berättelser ska bli lyssnade på och hörda runt om i staden. RÄTT FRAM har exempelvis föreläst under Sjöfartsmuseets utställning "*Min flykt över havet*", haft programpunkter på *Kulturkalaset*, *Bokmässan* och VGR:s och Länsstyrelsens konferens "*18+ vad händer nu?*" samt medverkat i Teatergruppen FUL:s föreställning "*Mödrars manifest*". Här har MiM framhållit vikten av att det är ungdomarnas egna röster och berättelser som ska komma till tals, samt att det är ungdomarna själva som är med och sätter agendan för samtalen. Under sommaren 2017 besökte några av RÄTT FRAM:s ungdomar Almedalsveckan i Visby för att intervjua politiker och andra makthavare. Frågan de ställde till makthavarna var: "Vad skulle du ta med dig om du var tvungen att fly landet just nu?". Under 2021 och 2022 blev även ungdomsdriven projektutveckling en viktig grundsten i arbetssättet och ett 10-tal projekt har nu drivits genom av ungdomarna själva. Ungdomsprojekten har i sin tur kunnat inkludera ett hundratal ytterligare ungdomar ur målgruppen och arbetet med projektutveckling fortsätter.

Det har varit nödvändigt att utveckla ett mer individanpassat stöd i RÄTT FRAM. Då många deltagare i projektet befinner sig i extremt utsatta och påfrestande livssituationer – ofta utan andra närvarande vuxna – har MiM även fått hjälpa till med allt från boendelösningar, kontakter med myndigheter och juridiska ombud till att agera medmänniskor, referenser och vuxenstöd.

RÄTT FRAM bygger på samverkan och har sedan starten initierat och utvecklat en rad kontakter, både med enskilda representanter samt med organisationer och föreningar från bland annat ideell sektor, Göteborgs Stad, VG-regionen och statlig myndighet. De samarbeten MiM etablerat, och den roll projekt RÄTT FRAM fått som "spindeln i nätet", har vi som arbetar och engagerar oss fått bekräftat fyller ett stort tomrum i Göteborg. Konkret bidrar RÄTT FRAM – genom att förverkliga möten som annars sällan skulle uppstå – till att minska avståndet mellan de målgrupper som deltar, samt gynnar samverkan även andra samhällsaktörer emellan. Under de sex år som projekt RÄTT FRAM pågått har MiM regelbundet anställt ungdomar ur målgruppen som ambassadörer, språkleddare och ungdomsledare. RÄTT FRAM har kommit att bli en utbildning, en mötesplats, en arbetsplats och en gemensam kunskapsbank, skapad i ett sammanhang som ständigt strävar efter att vara en neutral och jämlik arena, där varje individ ska ha möjlighet att utvecklas och hitta sin väg in i samhället. MiM:s ³

styrka som

förening ligger i att vi under en relativt kort tid har lyckats skapa ett stort nätverk av engagerade ungdomar – både ungdomar som har fått uppehållstillstånd och ungdomar som fortfarande befinner sig i sin asylprocess. Andra aktörer i Göteborg vänder sig därför ofta till oss som förening för att nå ut till denna målgrupp. Dessutom är vi en mindre lokalförankrad organisation som kan genomföra riktade insatser och snabbt anpassa vårt arbete efter ungdomarnas specifika önskemål och behov. Rätt Fram som projekt är nu avslutat men projektets metoder och koncept lever kvar i föreningens ordinarie verksamhet där i fortsätter stötta utrikesfödda unga vuxna med att hitta vägar i det svenska samhället, stöd att möta deras behov stöd och att bli en mer aktiv del av samhällsutvecklingen.

MiM:s demokratiska uppbyggnad

Föreningen MiM styrs av sina medlemmar där årsmötet enligt sedvanlig föreningsdemokrati är högsta beslutande organ. Mellan årsmötena drivs föreningens verksamhet och projekt av en styrelse som består av fem till sju ledamöter och två suppleanter. MiM:s styrelse har regelbundna styrelsemöten, minst åtta sammankomster per kalenderår, som i förväg utlyses för medlemmarna via föreningens webbsida, mailutskick och sociala medier. Styrelsemötena är öppna träffar som föreningens medlemmar ges möjlighet att adjungeras in till. Återkommande kallar styrelsen därutöver till öppna medlemsmöten.

Det är medlemmarnas gemensamma idéer och intressen som skapar föreningen, och var och en som delar det intresset kan bli medlem. I MiM:s stadgar går att läsa mer om föreningens syfte, ändamål och arbete. MiM:s stadgar går att finna på föreningens hemsida och är bindande för alla som engagerar sig i föreningen.

MiM:s organisering

Under de år som MiM drivit projekt RÄTT FRAM i Göteborg har arbetet med målgruppen nyanlända ungdomar kommit att få ett allt större fokus i föreningen. Fortlöpande har detta arbete implementerats i föreningen MiM:s ordinarie verksamhet och RÄTT FRAM kan idag – tillskillnad från tidigare projektform – numera benämnas som en reguljär verksamhet som föreningen MiM driver. Som ytterligare led i detta utvecklingsarbete i föreningen tog MiM:s styrelse i december 2018 beslutet att flytta till centralare delar av Göteborg. I många år dessförinnan arbetade föreningen med målgruppen nyanlända barn- och familjer med funktionsvariation, och det var då naturligt att ha föreningens verksamheter förlagda till FUB-huset i Bö, ovanför Örgryte (FUB står för *Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna*). I dagsläget utgår emellertid MiM:s verksamhet från en lokal i Göteborgs Föreningscenter vid Järntorget i Göteborg. Flytten har gjort MiMs verksamhet mer tillgänglig och synlig. I anslutning till de nya lokalerna finns dessutom, runt Järntorget, flertalet andra aktörer och verksamheter relevanta för målgruppen; så som ABF, Göteborgs Litteraturhus, Frilagret, Individuell människohjälp(IM) med flera. Vårt att nämna är också att MiM utöver sina egna lokaler ofta väljer att samverka med andra föreningar och organisationer och därigenom har möjlighet att förlägga RÄTT FRAM:s utbildningsträffar och andra insatser till olika platser runt om i Göteborgsområdet. Studiebesöket som en pedagogisk arbetsmetod spelar en väsentlig roll i MiMs arbete med ungdomar då deltagarna på så sätt får chansen att besöka och lära känna nya verksamheter och människor, samtidigt som de lär sig att hitta till nya platser i staden.

Förutsättningar och utmaningar för unga nyanlända i Göteborg

» *Det är inte så att bara vi behöver lära oss om Sverige, svenskarna behöver också kunskap om oss, om våra värderingar och om våra traditioner, om vår bild av den här Sverige. Det är ett problem att alla vill att invandrare ska lära sig om Sverige, men ingen i Sverige vill lära sig om det här samhället, om vi.* « ZS, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Göteborg är en av landets mest segregerade städer. Här lever och verkar olika grupper av människor separerade från varandra. Befolkningssammansättningen och livsvillkoren skiljer sig stort mellan olika geografiska områden i staden och spiller också över på indikatorer så som hälsa, barnfattigdom och skolresultat. Segregation går igen på många olika nivåer och gäller såväl geografiska skillnader som skillnader mellan olika grupper av människor.² Ett annat sätt att formulera det på är att ojämlikheten och åtskillnaden mellan människor och grupper med olika bakgrund i Göteborg är stor. I

Jämlikhetsrapporten, (Göteborgs Stad 2017) beskrivs och presenteras statistik gällande skillnader i livsvillkor och ojämlikhet i Göteborg. Mer om stadens arbete för ett jämlikt Göteborg går att finna i *Program för en jämlik stad* som fastslogs av kommunalfullmäktige i januari 2018 samt i kartläggningen *Analys och plan för insatser mot segregation – Göteborgs Stad, (2018)*.

Göteborg är därutöver en stad som karaktäriseras av stor etnisk mångfald. En tredjedel av stadens invånare har utländsk bakgrund, dvs är själva födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands. 189 olika nationaliteter finns representerade i staden.³ Till Göteborg kom också, precis som till övriga landet, under våren 2015 och framåt en stor andel ensamkommande barn och unga, dvs ungdomar som helt saknar familj eller närmre anhöriga med sig. Under 2015 tog Sverige emot över 35 000 unga på flykt (35 369 under hela 2015). Aktuell statistik över antal asylsökande och beviljade uppehållstillstånd går att finna på till exempel *Länsstyrelsens webbplats*⁴ under rubriken integration eller *Migrationsverkets hemsida*⁵. 2018 implementerades den nya gymnasielagen vilket nu möjliggör för många av dessa ensamkommande asylsökande unga att genom studier och/eller arbete få stanna i Sverige. Under ansökningsperioden har 11 737 ungdomar ansökt om uppehållstillstånd i enlighet med den nya gymnasieförordningen.⁶

---

² Arkhede & Solevid, 2017

³ Arkhede & Solevid, 2017

⁴ www.lansstyrelsen.se

⁵ www.migrationsverket.se

⁶ Migrationsverket, 2019-01-18

MiM:s projekt RÄTT FRAM riktade sig vid starten 2016 främst till målgruppen ensamkommande unga i åldrarna 17-21 år, boende i HVB-hem, familjehem eller släktinghem men ansökningar till utbildningen kom även in från andra unga nyanlända grupper i staden som också uttryckte ett stort behov av projektet. Till de 25-30 utbildningsplatser som RÄTT FRAM utlyst varje termin, har mellan 70 och 130 ungdomar per gång sökt plats. Ett annat kriterium vid RÄTT FRAM:s uppstartsskede var att ungdomsdeltagarna skulle ha permanenta uppehållstillstånd. När det svenska samhällsläget dock drastiskt förändrades under 2016, och den tillfälliga utlänningslagen trädde i kraft i juli 2016 med konsekvensen att Sverige över en natt fick en av Europas hårdaste asyltagstiftningar, fick MiM tänka om. Projektet RÄTT FRAM har därför nu utökat sin ursprungliga målgruppsbeskrivning till att i dagsläget omfatta ensamkommande, asylsökande och nyanlända unga, med eller utan uppehållstillstånd, från 16 år upp till cirka 25 år. Överlag är det en mycket heterogen grupp som RÄTT FRAM utgörs av – socioekonomiskt utsatta ungdomar, men inte nödvändigtvis boende i områden som geografiskt förknippas med detta. De flesta av dessa ungdomar har kommit till Sverige utan familj eller närmre anhöriga, en liten andel bor tillsammans med sina också nyanlända familjemedlemmar. Många bor på tillfälliga boenden, i frivilliga familjehem, nätverkshem, i egen lägenhet eller hos kompisar. Vissa vet inte var de ska sova för natten. En del av ungdomarna har varit i Sverige i över tre år, andra har nyligen anlänt. Kunskaperna i det svenska språket varierar, liksom studiebakgrund och nuvarande sysselsättning. Detsamma gäller det psykiska välbefinnandet, känslan av trygghet och tillhörighet, samt tilliten till samhället och hopp inför framtiden. År 2020 fick MiM beviljat medel från Allmänna Arvsfonden för att genom projekt Arbete Rätt Fram 2021–2023) särskilt stötta de unga som faller inom Nya Gymnasielagen. Primära syftet med projektet är att stötta ungdomarna att klara studier, få fastanställning som möter migrationsverkets krav samt juridiskt stöd i relation till migrationsverket.

Gemensamt för de allra flesta ungdomar som deltar i MiMs verksamhet är emellertid att de alla beskriver och vittnar om väldigt tuffa livsvillkor för just gruppen unga nyanlända i Göteborg. Under 2018 har en rad publikationer; kartläggningar, delrapporter, statistik och forskningsöversikter publicerats som lyfter den extrema sociala utsatthet som målgruppen lever under, särskilt de ensamkommande unga. I publikationen *Sveket – en rapport om hur Sverige vände ryggen till de unga ensamkommande (2018)* kartlägger Barnrättsbyrån hur Sverige sedan hösten 2015 nedmonterat många av de lagar och skyddssystem som påverkar ensamkommande unga. Rapporten vittnar om rättsosäkra och barnfientliga system, om ogenomtänkta lagändringar, om myndigheter som inte ges förutsättningar att göra ett gott arbete och om en växande grupp ungdomar som knuffas ut ur samhället till ett liv med stora risker för människohandel och exploatering. I rapporten diskuteras också den knivskarpa gränsen vid 18-års dagen, då ensamkommande i asylprocess måste lämna sina boenden, sin skola, sitt nätverk och den trygghet de skapat – för att flytta till något av Migrationsverkets anläggningsboenden för vuxna, utplacerade någon annanstans i Sverige. Detta sker ofta också hastigt då ungdomarna, efter omtvistade åldersbedömningar, skrivs upp i åldrarna. Enligt MiM:s erfarenhet väljer de flesta av dessa ungdomar dock att hellre stanna i Göteborg där de flyttar runt mellan kortvariga egenordnade boenden i försök att behålla de få kontaktnät som byggts upp. En annan grupp unga som MiM möter är dem som *Barnrättsbyrån (2018)* ringar in i sin rapport – en stor grupp ungdomar som redan har erhållit utvisningsbeslut, men som av olika anledningar inte kan återvända, och istället tvingas leva hemlösa på våra gator.

I *Socialstyrelsens delrapport till Socialdepartementet i juni 2018* slås larm om en utbredd psykisk ohälsa hos målgruppen – samtidigt som oro uttrycks för de höga krav som ställs på dessa unga att klara sig helt själva. I rapporten omnämns diverse riskfaktorer för psykisk ohälsa som exempelvis tidigare utsatthet för trauman, långa handläggningstider av asylärenden, bristande vård, social marginalisering, diskriminering och alkohol- och droganvändning. I BRIS två rapporter *Barn som flytt –*

en riskgrupp för psykisk ohälsa (2017) och *Skolans roll för barn som flytt – platsen för inkludering, hälsa och lärande (2018)* lyfter BRIS begreppet ”den permanenta tillfälligheten” för att beskriva den

konstanta osäkerhet och ovisshet som dessa ungdomar lever under – och som *i sig* producerar psykisk ohälsa. Utdragna asylprocesser, endast tillfälliga uppehållstillstånd och osäkerheter även på bostadsmarknaden gör att ungdomarna inte vet om de kommer få stanna i landet, i kommunen eller i sin skola. Här omnämns skolan som en särskilt viktig aktör och plats, där de unga nyanlända kan ges möjlighet att lära sig det svenska språket, hitta vänner, skapa trygghet och förhoppningsvis också uppleva inkludering och känna att de är en del av ett större sammanhang. Tyvärr vittnar rapporten dock samtidigt om en svensk skolkultur som många gånger präglas av enspråkighetsnorm, vithetsnorm, bostadsnorm och kärnfamiljsnorm. Det är faktorer som MiMs deltagare också uppgett att de har att förhålla sig till. Flera berättelser från ungdomarna har handlat om upplevelser av att det är särskilt svårt att få kontakt med andra svenska ungdomar i samma ålderskategori.

MiM vill i följande kartläggning sammanfatta det inkluderingsarbete som bedrivs i Göteborgsområdet idag riktat specifikt till målgruppen nyanlända ungdomar. I kartläggningen presenterar vi ett urval av de organisationer, pågående projekt, samverkansarbeten och aktörer – från civilsamhälle, såväl som från näringsliv och offentlig sektor – som är aktiva i arbetet för våra nyanlända ungdomar. I den efterföljande behovsanalysen, del 2, redogör MiM sedan för erfarenheter och kunskaper av att under flera års tid ha arbetat med projekt RÄTT FRAM i Göteborg. Behovsanalysen har som övergripande syfte att presentera hur förutsättningarna och behoven för målgruppen nyanlända ungdomar ser ut idag, samt vad vi som organisation från det civila samhället identifierar för behov och utmaningar – för att fortsätta kunna göra konkret skillnad.

MiM:s kartläggning presenteras i tre avsnitt. Först redogör vi här nedan för de organisationer och verksamheter som bedriver insatser riktade till målgruppen inom det civila samhället. Civilsamhällets organisationer presenteras i bokstavsordning. Därefter redogör vi i nästa avsnitt för de myndigheter och aktörer inom offentlig sektor som är aktiva i frågor som rör målgruppen i Göteborgsområdet. I tredje avsnittet presenterar vi övriga aktörer och samverkansarbeten.

Kartläggning av insatser – civilsamhällets organisationer

ABIS – Arbetskooperativet solidaritet

ABIS är ett socialt kooperativ och ekonomisk förening som har två huvudsyften. Det första är att anställa asylsökande familjer och ensamkommande unga för att möjliggöra för dem att söka arbets- och uppehållstillstånd i Sverige. Det andra är att arbeta för en humanare flyktingpolitik, och mot främlingsfientlighet och rasism.

ABIS fungerar dels som ett vanligt företag där de anställer medarbetare som utför arbetsuppgifter efter hand som kunder beställer och dels som ett bemanningsföretag där de hyr ut medarbetare till privatpersoner, till företag och till föreningar. ABIS erbjuder det mesta inom hushållsnära tjänster såsom städning, flyttstädning, fönstertvätt, trädgårdsarbete, målning ute och inne, tapetsering och snickerier. Samtliga tjänster berättigar till RUT och ROT-avdrag. ABIS är ett icke vinstdrivande företag. Allt eventuellt överskott återgår enligt stadgarna till kooperativet och de som arbetar där. ABIS finns i Göteborg, Stockholm, Malmö.

Agape – Frivilligorganisation till stöd för ensamkommande

Agape är en politiskt och religiöst obunden frivilligorganisation som jobbar för ensamkommande barn och ungdomar. Verksamheten bedrivs i Göteborg med omnejd. Organisationens främsta uppdrag är att erbjuda stöd för barn som fått avslag, blivit åldersuppskrivna eller flyttats från sina boenden när de fyllt 18 år. Agape erbjuder utöver det även fritidsaktiviteter, samtalsstöd, hjälp att strukturera vardag och skolgång, samt hjälp med att tillgodose de primära basbehoven som mat, sömn, hygien och hälsa.

Asylrättstudenterna

Asylrättstudenterna Göteborg är en studentförening bestående av juriststudenter som bland annat bedriver juridisk rådgivning för asylsökande och papperslösa. De anordnar även föreläsningar och andra utbildningstillfällen för att tillgängliggöra asylrätten.

Bräcke diakoni

Bräcke diakoni är en fristående stiftelse, som är politiskt obunden och vars engagemang för människor har sin grund i en kristen människosyn. De bedriver över 50 verksamheter, främst inom områdena hälsovård, funktionshinder och äldreomsorg, och har som mål att bidra till ökad medmänsklighet och att befästa människors lika värde i vårt samhälle. Från 2015 och till slutet av 2017 ingick de i ett IOP

(Idéburet Offentligt Partnerskap), som gällde mottagande av ensamkommande barn och ungdomar i Göteborg. Av de olika insatser som Bräcke diakoni bidrog med i IOP:t har de som ambition att bevara så mycket som möjligt av de arbetsintegrerande insatserna. Nu har de inte längre någon verksamhet som riktar sig specifikt till ensamkommande, men de bedriver boendeverksamhet och även arbetsintegrerande insatser, som båda har ensamkommande och nyanlända som en del i en större målgrupp.

Fredens hus

Fredens Hus är en ideell förening som har som mål att vara en samlingsplats för fred, mänskliga rättigheter och möjligheter. Genom utställningar, projekt och pedagogisk verksamhet med fokus på barn och unga jobbar de för social hållbarhet. De strävar efter att genom fredsarbete på gräsrotsnivå främja jämställdhet, motverka rasism och intolerans och att träna konflikthantering och aktivt medborgarskap. Fredens hus driver plattformen Artivist.nu i samarbete med Camino och med finansiering från Allmänna Arvsfonden. Plattformen riktar sig till personer som vill förändra samhället genom kultur, dialog och pedagogik. Artivist.nu driver i sin tur ett projekt som har nyanlända ungdomar som en av sina främsta målgrupper.

Fryshuset

Fryshuset är en ideell organisation, för och med unga. De arbetar med att skapa gemenskaper där unga syns, hörs och räknas, med målet att göra det möjligt för unga att genom sina passioner förändra världen. Fryshuset finns idag med egna verksamheter i Stockholm, Nybro, Torsås, Hammarby sjöstad, Östra Göinge, Helsingborg, Husby, Göteborg och Malmö och är representerat över hela landet via Fryshusandan, deras nätverk av ungdomsorganisationer. Fryshusets verksamheter omfattar allt ifrån dans, sport och musik till sociala projekt, utbildningar och arbetsmarknadsinsatser. Fokus ligger hela tiden på unga och deras chanser att växa och utvecklas. De drygt 60 projekten och verksamheterna är uppdelade i områdena Ungdomskultur, Föredöme & Framtidstro, Skolor och Arbete & Entreprenörskap.

GKSS – Göteborgs Kungliga Segelsällskap

Göteborgs Kungliga Segelsällskap är en ideell förening vars verksamhet är inriktad på segling och till anknytande verksamheter. Några inslag i verksamheten är att utbilda barn och ungdomar i segling, att utveckla talanger till elitseglare, samt att driva GKSS-hamnen i Långedrag i västra Göteborg. De driver en verksamhet som riktar sig specifikt till nyanlända:

Projektet Vattenvana - erbjuder kostnadsfria träningar och aktiviteter med simning och segling, främst i Jubileumsparken i Frihamnen, riktat till barn och unga som är nyanlända i Sverige. Aktiviteterna innebär träning i vattenvana, samt möten och gemenskap mellan unga med olika bakgrund.

Göteborgs FöreningsCenter

Göteborgs FöreningsCenter är en mötesplats och ett utvecklingscentrum för frivilligt socialt arbete, både för organiserade inom medlemsorganisationerna och enskilda personer som vill engagera sig. De vill verka för ett ökat samarbete mellan frivilligorganisationerna sinsemellan, men också för ett ökat samarbete mellan kommunen och det frivilliga sociala engagemanget i Göteborg med omnejd.

Göteborgs Räddningsmission

Göteborgs Räddningsmission är en ideell förening som bedriver socialt arbete på kristen grund. De arbetar med både akuta och förebyggande insatser och strävar efter att skapa långsiktig förändring för människorna de möter.

Hjärterum är ett samarbetsprojekt mellan Göteborgs Räddningsmission, Boplats Göteborg och Göteborgs Stad. Genom Hjärterum försöker de hjälpa både nyanlända familjer, vuxna och ensamkommande unga med uppehållstillstånd att hitta en bostad, ett rum eller kanske en egen lägenhet. Som göteborgare kan man göra skillnad för en annan människa genom att bidra med outnyttjade kvadratmeter. Har man ett rum, en lägenhet eller annan form av bostad att hyra ut står Göteborgs Räddningsmission för hyreskontraktet.

Göteborgs Stadsmission

Göteborgs kyrkliga stadsmission är en politiskt obunden, idéburen organisation som utan vinstsyfte bedriver hjälpverksamhet bland behövande och andra verksamheter för vård och omsorg om den enskilda människan. De samverkar ofta med såväl församlingar och förvaltningar inom den offentliga

sektorn, som företag och enskilda. Stadsmissionen har inga verksamheter som riktar sig specifikt till ensamkommande, men de har verksamhet som kan vara relevant för målgruppen. Till exempel:

Unga forum - riktar sig till 16- till 25-åringar och går ut på att genom hälsofrämjande insatser hjälpa deltagarna att behålla och öka sin fysiska och psykiska hälsa, våga drömma och arbeta för att nå några av sina mål. Verksamheten består av tre delar: en mötesplats, gruppverksamheter och individuella kontakter. På mötesplatsen kan deltagarna umgås med varandra, laga mat och äta tillsammans eller bara ta det lugnt. Det erbjuds alltid olika aktiviteter, till exempel pyssel eller besök av inbjudna gäster. Gruppverksamheterna kan vara till exempel en kurs i stresshantering eller lättare fysiska aktiviteter. Den individuella kontakten sker med en ungdomskurator och kan handla om allt ifrån att sitta och prata en stund till att få stöttning i kontakt med myndigheter eller andra viktiga personer i ens liv.

Hjärnkoll

Hjärnkoll är ett riksförbund som arbetar för ökad öppenhet kring psykisk ohälsa med målet att alla ska ha lika rättigheter och möjligheter oavsett psykiskt funktionssätt. Kärnan i verksamheten är ambassadörer som själva har erfarenhet av psykisk ohälsa eller är anhöriga till någon med psykisk sjukdom. De föreläser om sina upplevelser och bidrar till att öka öppenheten om psykisk ohälsa. I Göteborg finns en verksamhet som riktar sig bland annat till nyanlända:

Den egna berättelsen – om psykisk ohälsa och migration - är ett projekt som Hjärnkoll driver sedan april 2017. I projektet utbildas ambassadörer med erfarenhet av psykisk ohälsa och migration, i samarbete med Sensus studieförbund. Med projektet vill de uppnå en ökad öppenhet kring – och kunskap om – psykisk ohälsa såväl som en ökad förståelse för hur migrationens olika faser kan påverka den psykiska hälsan. I centrum för projektet står ambassadörernas egna erfarenheter och berättelser. Projektet vänder sig till personer som själva har erfarenheter av psykisk ohälsa och migration samt till personer som i sin yrkesroll möter människor med dessa erfarenheter.

IM Individuell Människohjälp

IM är en svensk biståndsorganisation som arbetar för en värld utan fattigdom och utanförskap, för social och ekonomisk inkludering. De strävar efter att bedriva sin verksamhet i ögonkontakt, från människa till människa och vill se samhällen där alla får samma möjlighet, oavsett kön, etnicitet eller funktionsvariation. Lokalt i Göteborg arbetar de med integrationsfrämjande insatser, insamling och informationsspridning. IM har flera olika verksamheter i Göteborg som riktar sig specifikt till målgruppen nyanlända och ensamkommande ungdomar eller där de ingår i en större målgrupp:

Move It - är en verksamhet som riktar sig till nyanlända ungdomar i åldern 15-25 år, med syfte att erbjuda en aktiv och meningsfull fritid genom att introducera dem till Göteborgs rika föreningsliv. Varje vecka anordnar volontärer i Move It en fritidsaktivitet, oftast hos olika idrotts- och kulturföreningar runt om i Göteborg. De provar på allt från skridskoåkning, brottning, fotboll, klättring, volleyboll - till dans, musikskapande, bågskytte mm. Ungdomarna ges möjligheten att träffa nya vänner, prova på nya aktiviteter, träna på sin svenska i ett aktivt sammanhang, se olika delar av Göteborg, samt att få kontakt med föreningslivet.

Språkfika - IM bedriver "tala svenska-café" varje vecka dit nyanlända unga och vuxna kan söka sig för att träffa nya vänner, öva på sin svenska och fika tillsammans.

Läxhjälp - IM bedriver läxhjälp på olika bibliotek runt om i staden, bland annat på Gamlestadens och Kortedals bibliotek dit unga kan vända sig för att få hjälp och stöd med sina läxor. IM bedriver även digitalt läxhjälp.

Ingen människa är illegal

Nätverket Ingen människa är illegal arbetar praktiskt och politiskt med flyktingars och migranters rättigheter på en rad olika sätt. Bland annat genom att lyfta frågan om asylsökandes och papperslösas rättigheter och genom att stödja människor som valt att gömma sig efter att ha fått avslag på sin asylansökan. De har dock ingen verksamhet som är speciellt riktad mot ensamkommande unga utan de ensamkommande unga som organisationen kommer i kontakt med är papperslösa. IMÄI jobbar huvudsakligen utifrån att de som kontaktar IMÄI får stöd från en eller flera kontaktpersoner, som sedan hjälper till med att försöka fixa boende, mat, pengar, sfi, juridisk hjälp och allt annat som kan behövas. Ett sådant engagemang sträcker sig normalt över många år och fram till dess att den/de som sökt stöd inte längre är papperslös. IMÄI har många som är kontaktpersoner till ensamkommande unga, men alltså ingen verksamhet speciellt riktad mot den målgruppen.

KFUM

KFUM Göteborg är en ideell förening som arbetar med ungdomsinflytande utifrån ett rättighetsbaserat och normkritiskt synsätt. De skapar mötesplatser för att bidra till en meningsfull fritid för unga och för att främja deras delaktighet och inflytande. KFUM har flera verksamheter som är öppna för alla ungdomar, men också några som är mer riktade till nyanlända:

Aktivitet för alla - möjliggör att nyanlända gratis kan testa olika aktiviteter runt om i Göteborg.

Ung & Modig riktar sig till unga mellan 13-21 år som vill lära sig att uttrycka sin egen åsikt och att lyssna på andra.

Unga ambassadörer - är ett program för nyanlända ungdomar som vill engagera sig i KFUM.

Mitt Livs Val

Mitt Livs Val är en stiftelse som finns för att skapa förutsättningar för ungdomar att påverka sin framtid. I Göteborg bedriver de ett gruppmentorprogram där studenter från högskolor och universitet fungerar som mentorer och förebilder för att motivera och inspirera nyanlända och ensamkommande till fortsatta studier efter gymnasiet. Studenterna ställer upp på ideell basis och rekryteras från olika universitet, högskolor och yrkeshögskolor.

Programmet består av workshops på Göteborgs universitet eller Chalmers, studiebesök till olika företag, samt sociala aktiviteter som ungdomarna och studenterna gör tillsammans. Det syftar till att inspirera och motivera ungdomar till fortsatta studier. Detta genom att ge kunskaper om utbildning, träna på studieteknik, visa på olika utbildningsmöjligheter, stärka självförtroende för att studera vidare, skapa framtidstro och förse ungdomarna med ett större nätverk och förebilder.

RFSL

RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter, är en ideell organisation som har som målsättning att samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter ska gälla för hbtq-personer som för alla andra i samhället. I Göteborg driver de en verksamhet som riktar sig specifikt till asylsökande, papperslösa och nyanlända:

Newcomers - är ett nätverk för och med asylsökande, papperslösa och nyanlända hbtq-personer i Sverige, som arbetar för jämlikhet och stärkta rättigheter för dessa grupper. Projektet vill erbjuda en trygg samlingspunkt och plattform där medlemmar får träffas, ta plats och komma till tals. Målet är att stärka deltagarnas identiteter och röster genom att skapa möjligheter för dem att dela erfarenheter, knyta kontakter och träffa vänner. Aktiviteter som erbjuds är bland annat svensklektioner, simlektioner och studiebesök. Utöver det erbjuds även andra former av stöd och vägledning, som till exempel information om rättigheter och juridisk rådgivning i asylärenden. Newcomers bedriver också opinionsbildning som syftar till att påverka juridiska och politiska beslut som rör asylsökande hbtq-personers situation, samt strävar efter att öka kunskapen om de problem, i form av förtryck, osäkerhet samt juridisk och social utsatthet, som asylsökande hbtq-personer kan möta.

RFSU

Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU, är en ideell organisation för sexualupplysning och sexualpolitik. RFSU är en medlemsorganisation med runt 20 lokalföreningar/grupper runt om i landet och arbetar med upplysning, utbildning och opinionsbildning genom att arrangera kurser, konferenser och delta i debatter.

RKUF – Röda Korsets ungdomsförbund i Göteborg

RKUF är en av Sveriges största religiöst och politiskt obundna ungdomsorganisationer. Genom sina lokalföreningar runt om i landet driver de verksamheter för barn och unga med målet att bidra till att de ska känna sig trygga och må bra. RKUF strävar efter att stå upp för humanitet och mänskliga rättigheter, förhindra och lindra mänskligt lidande och att vara en stark röst för barn och unga i samhället. I Göteborg erbjuder de bland annat läxhjälp i flera olika stadsdelar och arrangerar ett språkcafé.

Rosengrenska stiftelsen

Rosengrenska stiftelsen är ett frivillignätverk av vårdpersonal i Göteborg som erbjuder vård för papperslösa sedan 1998. De arbetar för att papperslösa skall få tillgång till vård på lika villkor som övriga invånare, i enlighet med Sveriges människorättsliga åtaganden och yrkesetiska principer inom vården. Sedan 1 juli 2013 har papperslösa laglig rätt till viss subventionerad vård i Sverige, men i praktiken kvarstår betydande hinder. Rosengrenska stiftelsen erbjuder därmed hjälp och stöd till papperslösa som möter svårigheter i kontakt med sjukvården. Några gånger per år inbjuder nätverket även till föreläsningar och samarbetar med många andra ideella organisationer, kyrkor, sjukvård m fl.

Rosenjuristerna

Rosenjuristerna är en grupp advokater, jurister och juriststudenter som ger kostnadsfri juridisk rådgivning till papperslösa. Rosenjuristerna är en helt fristående grupp utan koppling till migrationsverket eller andra organisationer eller myndigheter. Rådgivningen sker på onsdagskvällar udda veckor, 18:00-20:00, i Göteborg. För att boka in tid för juridisk rådgivning kan du lämna ett meddelande på deras telefonsvarare, skicka ett mejl eller fylla i ett kontaktformulär på deras hemsida.

Röda Korset

Röda Korset är en internationell humanitär rörelse med många miljoner volontärer, medlemmar och anställda i hela världen. Den grundades för att skydda mänskligt liv och hälsa, för att garantera respekten för alla människor, och för att förhindra och lindra mänskligt lidande. Syftet är att bistå människor som drabbas av krig, konflikt eller andra våldssituationer med skydd och humanitära insatser. Röda Korset har funnits i Göteborg sedan 1914 och består idag av 15 kretsar där varje krets utgör en självständig förening med egen styrelse. De flesta är knutna till en viss stadsdel men det finns även kretsar som istället utgår från en specifik verksamhet. Överlag kan de olika kretsarnas arbete skilja sig åt men gemensamt för dem alla är att allt arbete vilar på Röda Korsets sju grundprinciper: *humanitet, opartiskhet, neutralitet, självständighet, frivillighet, enhet* och *universalitet*. I Göteborg finns också Röda Korsets ungdomsförbund, samt Röda Korsets hus som drivs i samarbete mellan ungdomsförbundet och flera andra kretsar. Röda Korset har flera olika verksamheter som riktar sig till ensamkommande och nyanlända:

Besöksverksamhet för papperslösa - I Göteborg erbjuder Röda Korset ett utökat stöd för papperslösa flyktingar. Verksamheten är länkad med vårdmottagningen för papperslösa i Göteborg och erbjuds patienter och besökande på mottagningen. Verksamheten är ett komplement till det som vårdmottagningen erbjuder. Besöksverksamheten för papperslösa liknar den som Röda Korset erbjuder andra utsatta grupper. Den vänder sig till papperslösa som befinner sig i en pressad situation och/eller har stora sociala behov. Hjälpen kan vara att få stöd vid exempelvis sjukhusbesök eller att få träffa någon och umgås över en fika på stan eller i hemmet.

Flyktingverksamhet - Röda Korsets flyktingverksamhet i Göteborg ger råd och stöd till flyktingar och migranter i efterforsknings- och familjeåterföreningsärenden. De har som mål att återförena familjer som splittrats på grund av krig, konflikt, naturkatastrof, flykt eller migration, samt att ge stöd till människor som befinner sig i denna process. De genomför efterforskningar och bistår med rödakorsmeddelanden, resestöd och intyg om fångenskap. De erbjuder även information och rådgivning i familjeåterföreningsprocessen, samt med hjälp vid återvändande.

Förvarsgruppen - består av volontärer som besöker asylsökande och andra människor som saknar uppehållstillstånd och som tagits i förvar av Migrationsverket. Oftast handlar det om att hjälpa genom sociala aktiviteter och samtal, men det kan även vara att bevaka den förvarstagnes rättigheter, och i sällsynta fall agera för att de tillgodoses.

Läxhjälp - erbjuds via Röda Korsets Ungdomsförbund på flera av Göteborgs bibliotek. Verksamheten är tänkt att vara ett komplement till samhällets organiserade undervisning och mötena är gratis och öppna för alla.

På Bazar erbjuder Röda Korset en social mötesplats som fungerar som kafé. Bazar vänder sig främst till dig som är nyanländ eller papperslös. Här är en välkommen att umgås, träna svenska, vara del av en gemenskap och koppla av en stund.

Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade (RKC) - riktar sig till barn/ungdomar från 14 år samt vuxna, som lider av trauman från krig, tortyr eller svåra flyktupplevelser. De tar emot personer oavsett legal status, det vill säga såväl asylsökande och papperslösa som personer med uppehållstillstånd i Sverige och svenska medborgare med flyktningbakgrund. RKC Göteborg tar huvudsakligen emot patienter bosatta i Västra Götaland.

Stödjarverksamhet RKC - är en ny verksamhet i vilken Röda Korset stöttar personer som behandlas, eller har behandlats, vid Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade (RKC). Många av dem känner sig isolerade, ensamma och saknar fungerande vardagsstöd.

Träna svenska - utgörs av språkkaféer och språkträffar där deltagare tränar svenska och har roligt tillsammans med varandra och med volontärer, men även lär sig om det svenska samhället.

Unga i utsatthet - är en träffpunkt för utsatta ungdomar i samarbete med frivilligorganisationen Agape. Verksamheten bedrivs i en lokal dit ungdomarna kan komma för att umgås med varandra, få prata med volontärer eller bara ta en fika. Volontärerna finns där för att lyssna på ungdomarna och stötta dem i deras tuffa livssituation, men hjälper också till med sådant som läxläsning.

Röda Sten Konsthall

Röda Sten Konsthall (RSK) drivs som en ideell förening och är idag en konsthall med internationell prägel och lokal förankring i Göteborg. Konsthallen arbetar med utställningar och program som ska spegla och reflektera över samtida händelser. Utställningar och program behandlar ofta frågor om demokrati, normkritik och mänskliga rättigheter, både på global och lokal nivå. RSK arbetar med en bred publik med fokus på barn och unga, ca 30% av konsthallens besökare är under 26 år.

Skarpt Läge

Skarpt läge är en ideell förening i Göteborg som skapar möjligheter för arbete, praktik, studier och mötesplatser för unga arbetssökande deltagare och arbetsgivare. Skarpt Läge Jobbpoolen fungerar som mötesplats där unga vuxna 16-30år träffas för att få lära sig mer om hur de söker arbete, får direktkontakt med näringslivet och med arbetsmarknaden. www.skarptjobbpool.se är en läroplattform för att hjälpa unga vuxna att hitta sin sysselsättning, både fysiskt och digitalt.

Skyddsvärnet

Skyddsvärnet i Göteborg är en ideell förening som vilar på humanistisk grund och är religiöst och politiskt obunden. Syftet med deras verksamhet är bland annat att förebygga social utslagning och skapa bättre förutsättningar för människor med psykosociala problem. De vill också verka mobiliserande och opinionsbildande i viktiga samhällsfrågor. Skyddsvärnet har flera verksamheter som riktar sig direkt till ensamkommande/nyanlända:

Skyddsvärnets krismottagning - finns till för ensamkommande ungdomar som är i behov av extra stöd eller krissamtal. På krismottagningen finns det volontärer som alla är legitimerade psykologer, psykoterapeuter eller socionomer, med erfarenhet av att arbeta med flyktingar. I gruppen finns en bred och mångårig erfarenhet av behandlingsarbete inom olika delar av offentlig sektor och idéburen verksamhet. Förutom individuella stödsamtal, kris- och traumasamtal och psykoterapi erbjuder de även bland annat gruppsamtal, bildterapi och hjälp med sömn, stress och avslappning. De har även verksamhet riktad till personal/volontärer som kommer i kontakt med ungdomarna. Till exempel konsultation, handledning och en stödsamtalsgrupp.

Värnet är ett öppet center för ungdomar i behov av stöd och nätverk. Dom arbetar individanpassat och erbjuder bland annat läxhjälp, stöd att skriva cv och söka jobb, juridisk rådgivning och psykosocialt stöd.

SOS Barnbyar

SOS Barnbyar Sverige är en ideell förening som arbetar dels för barns rättigheter enligt Barnkonventionen genom opinionsbildning och påverkan, dels med att samla in pengar för att finansiera den internationella verksamheten; som omfattar vård och omsorg av barn som är eller riskerar bli ensamma och växa upp utan förälders omsorg. Under hösten 2016 utvecklades den svenska verksamheten till att starta en ny operativ verksamhet i Göteborg.

Mentorsverksamhet för ensamkommande unga

Mentorsverksamheten är till för att stötta etableringen av ensamkommande i åldern 16-21, med uppehållstillstånd, som bor i nätverkshem hos en släkting, en vän till familjen, en bekant eller liknande. Att SOS Barnbyar vänder sig till denna specifika målgrupp är på grund av att den visat sig ha svårare att etablera sig i samhället än jämförelsegrupper. Familjerna de bor hos har ofta själva bara levt en kortare tid i Sverige och därmed inte hunnit bygga upp större eller etablerade nätverk. Därmed kan de ofta även sakna tillräckliga kunskaper om det svenska samhället och pratar sällan svenska i hemmet. Det medför att de kan ha svårigheter att vara det naturliga stöd som behövs, för att de unga ska nå självständighet, självförsörjning och etablering.

Målet med verksamheten är att deltagarna genom stöttning från mentorer ska nå etablering, det vill säga att de ska ha kunskap och kapacitet att leva ett självständigt och självförsörjande liv, att de ska känna makt över sin egen framtid och ha en god samhällsorientering. De ska även ha ett fungerande och gynnsamt nätverk och vara proaktiva i sin egen livsutveckling. Mentorverksamheten arbetar med utgångspunkt i de ungas individuella behov av stöd. Målbilden och det övergripande syftet för den unges deltagande ska alltid vara dennes etablering, men vägen mot målet och insatserna på vägen dit kan se mycket olika ut mellan de olika deltagarna. Mentorerna arbetar i huvudsak med att ge individuellt och behovsanpassat stöd inom de tre livsområdena "Samhällsorientering", "Fritid, kultur och nätverk" samt "Utbildning och arbete".

Studieförbundet Bilda

Studieförbundet Bilda är ett av Sveriges tio studieförbund och erbjuder folkbildning; kurser, studiecirkel och kulturprogram. De har som mål att stötta och inspirera människor med olika bakgrund att mötas, skapa fritt och utvecklas. De utgår ifrån att det är i mötet med andra som vi får nya perspektiv på tillvaron och växer som människor. De är övertygade om att det är varje människas rätt att söka kunskap, och att få uttrycka sig, och tillsammans med andra bilda mening, oavsett vem man är eller var man bor. Bilda håller i många olika studiecirkel som direkt eller indirekt vänder sig till nyanlända och ensamkommande. Studiecirkelarnas utformning och innehåll formas efter deltagarnas behov, förutsättningar och önskemål.

Sveriges Ensamkommandes Förening

Den 14:e december 2013 bildades Sveriges första Riksförbund av och för ensamkommande ungdomar. Riksförbundet består av nio lokala föreningar som har sin respektive verksamhet i sina hemkommuner. I Västra Götaland har de tre lokala föreningar: en i Mölndal, en i Uddevalla och en i

Borås. Sveriges Ensamkommandes Förening anordnar bland annat workshops och utbildningar som riktar sig till gruppen ensamkommande, men även till andra personer som behöver information och kunskap om gruppen. Gentemot ensamkommande har de ett särskilt fokus på är att sprida information och kunskap om samhällets normer och värdering, samt rättigheter och skyldigheter.

Tamam

Tamam är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell ungdomsorganisation som arbetar med och för barn och unga efter mottot "vänskap utan gränser". Syftet är att främja mångfald, antirasism och ungas samhällsengagemang. I Göteborg driver de bland annat ett språkcafé i Älvstrandens bibliotek.

Vardagens Civilkurage

Vardagens civilkurage är en ungdomsorganisation med lokalföreningar runt om i Sverige som genomför praktisk träning i civilkurage genom rollspel och dialogövningar. De tränar återkommande på samma plats i sina olika lokalföreningar, och emellanåt kommer de till andra nätverk och organisationer för att hålla i civilkurageträningar med dem. Det kan vara fritidsgårdar, kårer, ideella organisationer, nätverk och grupper som vill ha en mer demokratisk och jämlik värld. Verksamheten är öppen för alla, men lokalföreningen i Göteborg har haft mycket kontakt med gruppen ensamkommande ungdomar.

#vistårinteut

Yrkes- och volontärnätverket #vistårinteut består av 11 000 professionella och volontärer som på ett eller annat sätt möter och är engagerade för gruppen asylsökande ensamkommande barn och ungdomar. #vistårinteut ser ensamkommande asylsökande barn och ungdomar som allas angelägenhet och arbetar dagligen för att deras rättigheter beaktas och att de behandlas på samma sätt som andra barn. Visionen är att Sveriges alla ensamkommande unga ska behandlas på ett rättssäkert och människovärdigt sätt precis som alla andra unga i Sverige. #vistårinteut driver sedan augusti 2017 en riksomfattande kampanj med namnet "Låt de unga stanna". Kampanjens syfte är att få politikerna att hitta en lösning så att ensamkommande unga som varit länge i Sverige ges möjlighet att stanna.

Kartläggning av insatser – myndigheter och aktörer inom offentlig sektor

Länsstyrelsen Västra Götaland

Länsstyrelsens uppdrag och vision är att arbeta för det hållbara samhället och utgår från de uppdrag som tilldelas från riksdag och regering och de arbetsuppgifter som finns i länsstyrelseinstruktionen (SFS 2007:825). Länsstyrelsen ser till att beslut från riksdagen och regeringen genomförs och att den statliga verksamheten samordnas i länet. Det görs utifrån de tre dimensionerna social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Nedanför följer identifierade uppdrag och insatser som görs för att gynna målgruppen ensamkommande, asylsökande och nyanlända.

Tidiga insatser för asylsökande

Länsstyrelsen samordnar tidiga insatser för asylsökande personer som väntar på kommunanvisning, för att de snabbare ska komma in i samhället. Tidiga insatser är verksamheter som är riktade till vuxna personer som söker asyl eller som har uppehållstillstånd men bor kvar på något av Migrationsverkets anläggningsboenden i väntan på kommunanvisning. Syftet med insatserna är att motverka passivisering under asyltiden samt att deltagarna snabbare ska komma in i det svenska samhället.

Studieförbund, idrottsföreningar, trossamfund och andra organisationer i civilsamhället är några av flera viktiga aktörer som erbjuder svenskundervisning, samhällsinformation och socialt deltagande i det lokala förenings- och kulturlivet.

Länsstyrelserna, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Folkbildningsrådet har särskilda uppdrag som rör asylsökande personer. Uppdragen handlar bland annat om samordning av insatser, kompetenskartläggning och fördelning av bidrag till organisationer som bedriver verksamhet för målgruppen.

Ensamkommande barn

Länsstyrelsen har en samordnande roll avseende kommunernas mottagande av ensamkommande barn med fokus på utveckling av regional samverkan.

Länsstyrelsen ska:

- Verka för att det finns beredskap och kapacitet i kommunerna att ta emot ensamkommande barn.
- Föra dialog med kommunerna om tillgång på boendeformer, utbildning, hälsa, fritid och gode män.

- Utöva tillsyn över överförmyndarnas verksamhet.

Uppdraget ska genomföras med utgångspunkt i barnkonventionen.

Mottagande och etablering av nyanlända

Länsstyrelsen arbetar för att det ska finnas beredskap och kapacitet hos kommunerna att ta emot nyanlända personer, och stödjer kommunernas planering för mottagandet. Länsstyrelsen följer även upp kommunernas beredskap och kapacitet för mottagandet på både regional och kommunal nivå.

Samverkan

Länsstyrelsen samverkar för att se till så att det finns beredskap och kapacitet för mottagande av nyanlända flyktingar. Länsstyrelsen har i uppdrag att främja regional samverkan mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer som anordnar aktiviteter för nyanlända.

Bosättning av nyanlända – bosättningslagen

Länsstyrelsen ansvarar för att stödja kommunerna och verka för beredskap och kapacitet för mottagande av nyanlända som ingår i målgruppen för bosättningslagen, det vill säga både de som anvisas till kommunerna och de som på egen hand bosätter sig i kommunen.

Hur många nyanlända personer som kommunen är skyldig att ordna boende till styrs av det kommunalt som Länsstyrelsen beslutar om. Kommuntalen utgår i sin tur från regeringens beslut om länstal för varje län, det vill säga hur många nyanlända personer som ska anvisas boende till respektive län under året.

Mottagande av ensamkommande barn och unga

Länsstyrelserna ska när det gäller arbetet med kommunernas beredskap och kapacitet för att ta emot ensamkommande asylsökande barn, samt ensamkommande barn och unga som har beviljats uppehållstillstånd, redovisa:

- vilka förutsättningar länet har för att på kort och lång sikt anpassa kapaciteten för mottagandet av ensamkommande barn och unga, vilka åtgärder som har vidtagits för att skapa långsiktighet och hållbarhet i kommunernas mottagande av ensamkommande barn och unga, inklusive omställningen till mer effektiva boendeformer, samt
- en samlad bedömning av de egna insatserna och resultatet av dessa. Uppdraget ska genomföras med utgångspunkt i flickors respektive pojkars behov och förutsättningar. Länsstyrelsen i Jönköpings län ska samordna redovisningen och lämna en samlad rapport för samtliga länsstyrelser, med bilagda rapporter från respektive länsstyrelse.

Samhällsorientering

Länsstyrelsen deltar i utvecklingen av samhällsorienteringen i länet, som har till syfte att underlätta etableringen av nyanlända personer. Samhällsorientering handlar om att underlätta nyanlända flyktingarnas etablering och delaktighet i det svenska samhället.

Länsstyrelsen ansvarar för att följa upp samhällsorienteringen och deltar även i det fortlöpande arbetet med att utveckla samhällsorienteringen.

Om Sverige

Länsstyrelsen och Göteborgs stad har tagit fram ett material som kan användas i samhällsorientering. Boken "Om Sverige" är baserad på förordningen om samhällsorientering.

Lägesbilder

Enligt 2018 års regleringsbrev ska länsstyrelserna ta fram och sammanställa lägesbilder för kommuner och landsting i respektive län avseende vilken påverkan som aktuella förändringar i antal asylsökande och nyanlända har för verksamheterna inom socialtjänst, skola och utbildning samt hälso- och sjukvård.

Utvecklingsmedel

Utveckla kapacitet och beredskap i mottagandet av nyanlända - §37

Länsstyrelserna delar ut medel till kommuner eller kommunalförbund för insatser som skapar beredskap och tillräcklig mottagningskapacitet för nyanlända personer och för att utveckla samverkan mellan kommuner, samt mellan kommuner och andra organ, i syfte att underlätta etableringen i samhället (§ 37 i ersättningsförordningen 2010:1122).

Utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter - §37

Länsstyrelsen kan bevilja bidrag för verksamhet som utförs inom ramen för tidiga insatser för asylsökande personer. Verksamheterna ska utföras inom följande områden:

- kunskaper i svenska språket
- kunskaper om det svenska samhället och arbetsmarknaden.

Vem kan söka bidrag?

Ideella föreningar, trossamfund, kommuner och kommunalförbund kan söka bidrag. Stiftelser eller företag kan inte söka.

Västra Götalandsregionen (VGR)

Västra Götalandsregionen har en roll i integrationsfrågan utifrån tre olika perspektiv: utifrån det statliga uppdraget om regional utveckling, där det initieras samverkan kring och medfinansieras projekt, bland annat inom området arbetsmarknadsintegration. Utifrån perspektivet hälso- och sjukvård där målet är jämlik hälsa och vård, där det aktivt arbetas med utsatta målgrupper såsom personer med svag socioekonomisk bakgrund och personer med migrantbakgrund, tex fokus på ökad tillgänglighet till vård samt hälsofrämjande arbete, inkl. psykisk hälsa. Slutligen utifrån rollen som länets största arbetsgivare. Dessutom arbetar VGR också med att samla aktörer och sprida kunskap inom området.

Insatser för nyanlända och asylsökande inom områdena ovanför är:

Arbetsmarknadsintegration

VGR som arbetsgivare

- PILA inkl Praktik Plus för samhällsvetare samt VIA
- Snabbspår legitimationsyrken
- PLUS programmet

Projekt

VGR finansierar projekten nedanför med mål att förbättra etablering på arbetsmarknad samt utbildningsinsatser riktade mot målgruppen:

- Matchning mot bristyrken
- Aktivitetsplatsen.se
- Integrationsfrämjande insatser inom regionala styrkeområden

- Mobila team samt övriga sociala investeringsmedelsprojekt
- Volontärgrupper med fokus på nyanlända och arbetsliv
- Nya vägar till jobb
- Naturbruks "yrkesbytarprogram"
- FIER
- Utbildning i MR riktade till unga muslimer
- Alternativ till tiggeri – en väg till jobb för EU-migranter
- Läxhjälpstudier

Entreprenörskapsinsatser riktade till målgruppen

- DoubleCup
- Nyföretagarrådgivning i utanförskapsområde
- Framtidsentreprenörer (unga i utanförskap)

Jämlik hälsa

- Mobila team för uppsökande hälso- och sjukvård på asylboenden
- Flyktingmedicinsk mottagning i Gbg och Borås
- Asylensheten
- Folkvandvård vid asylboende
- Hälsa i Sverige (kulturtolkar)
- Hälsolänken (hälsofrämjande aktiviteter för nyanlända)
- En frisk generation (testa nya metoder)
- Doulor (kulturtolk, stöd till kvinna/familj innan/under/efter förlossning)

Integration i samhället

- Kulturinsatser för att välkomna flyktingar och stärka integrationen
- Re:Act/Support Group - egenmakt
- Etablering av mötesplatser och samverkansmodell
- Vägvisare för nyanlända
- Cykelprojekt – Pilotprojekt på Gudhem (Falköping)
- Samordning av insatser VGR-Västtrafik
- Förmedling av inneboendekontrakt till människor på flykt
- Verksamhetsbidrag till interreligiöst centrum
- Nätverksträffar för nyanlända som ska bidra till att de får en bättre kontroll över sin situation
- NAD i väst
- IOP Jämlikt Göteborg

Metodutveckling och lärande

- Lärandecentrum Migration och Hälsa (LMH)
- Forskningsråd för interkulturell dialog

Göteborgsregionen (GR)

Göteborgsregionen är en samarbetsorganisation för 13 kommuner i Västsverige (Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungssund, Tjörn, Öckerö). Uppgiften är att verka för samarbete över kommungränserna och vara ett forum för idé- och erfarenhetsutbyte inom regionen. Nedanför följer identifierade insatser som görs för att gynna målgruppen ensamkommande, asylsökande och nyanlända.

Nätverk

Nätverket för mottagande och integration

I nätverket för mottagande och integration ingår chefer och strategiskt ansvariga från Göteborgsregionens kommuner, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen, Migrationsverket och Västra Götalandsregionen. Nätverket arbetar för att stärka samarbetet mellan kommuner, region och stat kring mottagande av nyanlända och asylsökande ensamkommande samt integration i samhället. Genom nätverket sker erfarenhetsutbyte, gemensam omvärldsbevakning och utvecklingsinsatser i samverkan.

Nyanländas lärande

Genom kvalitetsutveckling, processledning och samordning stöttar GR skolor och verksamheters arbete med nyanlända. Målet är att ge alla individer rätt förutsättningar för språkutveckling och lärande och för att kunna bli engagerade samhällsmedborgare. Göteborgsregionen arbetar för att utveckla SFI-verksamheten i regionen genom ett antal insatser, projekt och samarbeten.

Samverkan med Nationellt centrum för svenska som andraspråk

GR samarbetar med Nationellt centrum för svenska som andraspråk i deras uppdrag från Skolverket som handlar om utveckling av SFI. GR:s roll är bland annat att handleda lärare för vuxna i behov av grundläggande läs- och skrivträning på SFI.

Projekt

Nya GRannar

Nya GRannar är ett projekt som finansierats av Europeiska socialfonden och är i slutfasen (2016-2018). Syftet har varit att höja personalens kompetens samt bidra till ökad samverkan mellan bland annat boenden, skola och socialtjänst. Kompetensutvecklingen omfattade cirka 1800 personer i de deltagande kommunerna. Inom ramen för nya GRannar har GR regelbundet tagit fram omvärldsbevakning som publicerats.

InVäst

Integration Västsverige är ett pågående ESF-projekt som syftar till att utveckla kvaliteten inom SFI-verksamheter samt stärka organisationers kompetens i att ta emot nyanlända.

Omvärldsbevakning

Göteborgsregionen (GR) sammanställer kontinuerligt aktuell information inom området asylsökande och nyanlända med fokus på framförallt barn och unga. Bevakningen täcker även in förändringar på utbildningsområdet med anledning av flyktningmottagandet.

Göteborgs stad

Jämlikt Göteborg

Göteborgs Stads program för en jämlik stad omfattar samtliga nämnder och styrelser för perioden 2018–2026. Syftet med programmet är att, utifrån målet att Göteborg ska vara en jämlik stad, peka ut viktiga målområden som aktörer i Göteborg ska samlas kring för att tillsammans bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor i staden. Jämlikt Göteborg arbetar med fyra målområden med tillhörande strategier för att nå målet att göra staden jämlik. De fyra områdena är:

- Skapa god start i livet och goda uppväxtvillkor
- Skapa förutsättningar för arbete
- Skapa hållbara och jämlika livsmiljöer
- Skapa förutsättningar för delaktighet, inflytande och tillit

Extra viktiga för målgruppen asylsökande och nyanlända är följande insatser:

Skapa förutsättningar för arbete

Ett steg in – och vidare

I dialog med branschföreträdare inom branscher med brist på arbetskraft, identifieras förstajobb och arbeten möjliga att gå vidare till. Kort skräddarsydd utbildning och kompetensutveckling sätts samman för de specifika arbetsuppgifter som de aktuella jobben kräver. Utbildningarna sker stegvis och det första steget har extra fokus på motivation och framtidstro.

Industrin först ut

Industribranschen är ett exempel där en stegvis utbildning börjat ta form. Arbetsmarknad och vuxenutbildning har inlett dialog med bland annat Volvo Cars och SKF, som behöver personal med kompetens inom datorstyrd produktion. Samverkan har hittills resulterat i en skräddarsydd stegvis utbildning, som ger standardcertifikat inom branschen och goda chanser till jobb. Efter det första jobbet erbjuds deltagare att läsa en ny kort yrkesutbildning på deltid, för att få mer avancerade uppgifter och högre lön. De som behöver mer kunskap i svenska får också tillgång till någon form av språkstöd.

Skapa förutsättningar för delaktighet, inflytande och tillit

Delaktighet och inflytande handlar om invånarnas möjligheter att delta i civilsamhället, i folkrörelser och i lokalsamhället. Delaktighet och inflytande är också viktigt på individnivå för att minska skillnaderna i livsvillkor. Det är en fråga om kontroll, inflytande och delaktighet i det dagliga livet, i till exempel skolan, i bostadsområdet och i rollen som brukare av olika offentliga tjänster. Det kan vidare handla om gemenskap i sociala nätverk i vardagen. Här framhåller Göteborgs stad att civilsamhällets organisationer spelar en betydande roll som katalysator för delaktighet, inflytande och tillit hos målgruppen asylsökande och nyanlända.

Delmos

Den 23 oktober anordnade Jämlikt Göteborg en samverkansträff för alla de verksamheter inom Göteborgs stad som fått stöd från Delmos för kartläggning.

Integrationscentrum

Integrationscentrum Göteborg är en kommunal enhet inom Social Resursförvaltning. Det är en mötesplats för nyanlända, andra invandrare och svenskar – som arbetar med lärande, möten och integration på många olika sätt, också med dem som inom sitt yrke möter personer som är nya i Sverige. Verksamheten vänder sig till nyanlända i åldrarna 20 – 65 år som har fått uppehållstillstånd, framförallt de som ingår i etablering. Nedanför följer identifierade uppdrag och insatser som görs för att gynna målgruppen nyanlända:

Cirkulär migration för råd, kunskap och kompetens

Integrationscentrum samlar och sprider kunskap bland tjänstemän, föreningar och andra, bland annat genom seminarier, workshops och projekt.

Flyktingguide/Språkvän

Flyktingguide/Språkvän hjälper svenskar och invandrare att mötas – och skapa kontakter med varandra. Integrationscentrum sammanför människor i matchningar (personliga kontakter), gruppaktiviteter och studiecirklar.

Samhällsorienteringen

Samhällsorienteringen är en kurs för nyanlända. Den ger viktig information för en bra start i Sverige. Det är en kostnadsfri kurs om praktiskt vardagsliv och om hur det svenska samhället fungerar. Undervisningen sker genom dialog i det egna modersmålet.

Informationskontor

Integrationscentrums informationskontor för nyanlända på flera språk (arabiska, tigrinja, dari, persiska och somaliska) finns på Andra Långgatan 19 och är öppet dagligen. Informationskontorets inriktning, liksom samhällsorienteringens, är inte att lämna snabba svar utan ge hjälp till självhjälp.

Mentorprogrammet Vägvisaren

Mentorprogrammet Vägvisaren sammanför nyanlända adepter med etablerade mentorer som tillsammans arbetar för den nyanlända individen ska nå sina professionella mål.

Boende för ensamkommande

Göteborgs Stad har boenden för de som är under 18 år och som har kommit som asylsökande till Sverige utan sina föräldrar. De som bor på boende får en egen kontaktperson. Personalen på boendena arbetar för att ge de ensamkommande en stabil tillvaro. Det kan handla om till exempel stöd i läxläsning, stöd i att sköta ett eget hem eller hjälp i kontakten med socialsekreterare, god man eller skolpersonal. Personalen skapar tydliga vardagsrutiner med skolgång, och samarbetar med föreningslivet för att hjälpa ungdomarna att hitta meningsfulla fritidsaktiviteter.

Det finns olika former av boenden. Ett HVB-hem har mer omsorg med personal dygnet runt. Det finns också stödboende, som är till för de som är äldre och mer självständiga. Ett stödboende kan vara en lägenhet eller ett rum där kök och andra gemensamma utrymmen delas med andra ungdomar. Personerna har en kontaktperson och tillgång till personal alla dagar. På natten finns stöd från ett mobilt natt-team. Enheten boende för ensamkommande håller i dagsläget på att avvecklas.

Hitta rätt - ett material för ensamkommande ungdomar

Hitta rätt är ett grundläggande material som vänder sig till unga som kommit ensamma till Sverige. Det ska hjälpa dig att bli mer självständig. Materialet har utvecklats av Göteborgs Stad och används i hela Sverige.

IOP

Tidigare har Göteborgs stad ingått i IOP (idéburet offentligt partnerskap) med diverse olika föreningar och verksamheter från civilsamhället för att lösa boendesituationen för ensamkommande unga. All samverkan med IOP avseende boendefrågor har i dagsläget utgått.

Vad är ett IOP? Ett IOP innebär en samverkan mellan en eller flera idéburna aktörer samt en eller flera offentliga aktörer. Parterna ansvarar var för sig för sin insats i arbetet och varje parts särart och mervärde ses som en tillgång för partnerskapet.

Medborgarkontor

Medborgarkontoren finns till för att hjälpa medborgarna hitta rätt bland stadens verksamheter och kan vid specifika ärenden och frågor även lotsa vidare till andra instanser och myndigheter. Man kan besöka medborgarkontoren för att få information om till exempel skola, förskola och äldreomsorg. De svarar även på föreningsfrågor, konsumentfrågor eller boendefrågor. Hos medborgarkontoren kan man också läsa handlingar och protokoll eller lämna synpunkter och klagomål på stadens verksamheter.

I följande platser i staden finns medborgarkontor: Västra Hisingen, Västra Göteborg, Östra Göteborg, Hammarkullen, Angereds centrum, Askim-Frölunda-Högsbo. Utöver detta finns det även flertal informationskontor så som Teckensspråksforum, Selma Center, Romano Center i Väst och Informationskontor hos Integrationscentrum.

Social Utveckling – Organisationsstöd för social hållbarhet

Organisationsstöd för social hållbarhet inom Social utveckling har i uppdrag att stärka den sociala ekonomins aktörer genom att skapa förutsättningar som bidrar till att öka deras delaktighet i samhället. Stöd tilldelas civilsamhällets organisationer i form av verksamhetsbidrag, utvecklingsbidrag och rådgivning. Organisationsstöd för social hållbarhet har också tidigare agerat upphandlingsstöd i IOP-avtal.

Verksamhetsbidrag

Organisationsstöd för social hållbarhet handlägger bidragsärenden till social ekonomi inom områdena: Funktionshinder, Integration, Sociala området samt till Sociala företag/kooperativ.

Utvecklingsbidrag

Utvecklingsmedlens syfte är att stimulera utveckling av verksamheter och samverkansformer organisationerna emellan och med staden. Utvecklingsmedel kan även beviljas för oförutsedda händelser i en organisation som redan får bidrag. Utvecklingsmedel är i första hand ettåriga.

Kulturskolan Göteborg Stad

Kulturskolan i Göteborg erbjuder frivillig undervisning i estetiska ämnen för unga 6 till 19 år gamla. Kulturskolan är inte avgiftsfri för unga utan kostar 200 kr/elev/termin. Kulturskolan finns i följande sju olika stadsdelar i Göteborg: Angered, City, Hisingen, Västra Frölunda, Östra Göteborg, Örgryte Härlanda och Askim-Frölunda-Högsbo.

Handlingsplan för Kulturskolan i Göteborg

Under 2016-2017 tog enhetscheferna för Kulturskolorna i Göteborg fram en gemensam handlingsplan som ett första steg för att öka tillgänglighet, inflytande och delaktighet inom Kulturskolan – och för att ge förutsättningar till konkret handling. I handlingsplanen framgår att Göteborg ska vara en jämlik stad som bidrar till ett gott liv för alla, och att en viktig del av det arbetet är att kunna erbjuda alla barn och unga i Göteborg tillgängliga kultur- och fritidsaktiviteter. För att lyckas med detta utvecklingsarbete ska Kulturskolan bland annat utveckla och förnya konstnärliga mötesplatser samt framöver öka sin samverkan med civilsamhälle och föreningsliv. Handlingsplanen är vägledande för Kulturskolans verksamhet fram till 2021, då en större utvärdering av arbetet ska göras.

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning har övergripande ansvar för den kommunala vuxenutbildningen och särskild utbildning för vuxna. Nämnden ska för hela stadens räkning anordna arbetsmarknadspolitiska åtgärder och i övrigt ta de initiativ som behövs för att främja sysselsättningssituationen. Det övergripande målet för Arbetsmarknad och vuxenutbildning är att erbjuda effektiva arbetsmarknadsåtgärder, korta vägen för nyanlända, skapa gränsövergripande utbildning samt stödja kortutbildade. Följande uppdrag har nämnden:

§ 3

I nämndens uppdrag ingår övergripande ansvar för samordning, strategisk planering och kvalitetssäkring av vuxenutbildning och alla kommunala arbetsmarknadspolitiska insatser.

§ 4

Nämnden ska svara för att vuxenutbildning tillhandahålls enligt skollagen, förordning om vuxenutbildning samt övrig aktuell lagstiftning inom utbildningsområdet. Nämnden ansvar även för all antagning till kurser inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

§ 5

Nämnden ska utifrån fastlagda mål för kommunens vuxenutbildning fördela resurser till utbildningsnämnden som kommunal utförare samt upphandla sådan vuxenutbildning som svarar mot medborgarnas och arbetsmarknadens behov.

§ 6

Nämnden ska på beställning kunna genomföra kompetensförsörjnings- och kompetensutvecklingsinsatser för yrkesgrupper i stadens verksamheter.

Samverkan

§ 8

Nämnden ska samverka med myndigheter och organisationer på arbetsmarknads- och vuxenutbildningsområdet samt vid behov etablera samverkansformer med övriga nämnder och styrelser i staden.

Insatser för nyanlända:

Göteborgs fyra kompetenscenter

Fyra kompetenscenter har skapats för att samla arbetsmarknadsinsatser, vägledning och vuxenutbildning för arbetssökande under ett och samma tak. Och inte minst för att öka likabehandlingen i staden. Syftet med samtliga kompetenscenter är att arbetssökande invånare ska få tillgång till mer kompetenshöjande insatser – och det övergripande målet är att deltagarna ska bli självförsörjande genom arbete eller studier. På kompetenscentret får man hjälp av coacher, studie-

och yrkesvägledare, jobbmäklare och arbetsförmedlare. Det finns fyra kompetenscenter i staden: Kompetenscenter Angered, Öster, Hisingen och Centrum-Väster.

Stegvis utbildning till bristyrken

I dialog med branschföreträdare inom branscher med brist på arbetskraft identifieras lämpliga förstajobb och arbeten möjliga att gå vidare till. Sedan sätts kort skraddarsydd utbildning och stegvis kompetensutveckling samman för de specifika arbetsuppgifter som jobben kräver. I Göteborg finns idag stegvis utbildning inom områdena industri, vård och kök.

Ungdomssatsningen

Ungdomssatsningen var till stor del ett resultat av Backabranden 1998. Målet var och är att samla ungdomar och att skapa fler trygga och säkra mötesplatser. Sedan starten har verksamheten utvecklats och finns idag runt om i hela staden. Inom ungdomssatsningen ingår följande ungdomsverksamheter:

Arena 29, Majorna-Linné

Arena 29 är en kreativ och kulturell mötesplats för ungdomar mellan 16 och 20 år i Göteborg. Verksamheten styrs av ungdomars egna initiativ. Här kan ungdomar starta projekt och få utlopp för sin kreativitet. Aren 29 erbjuder även arrangemanglokal för till exempel teater, dans och konserter.

Fängelset, Örgryte-Härlanda

Mötesplatsen Fängelset är till för ungdomar mellan 16 och 25 år som bor i Göteborg. Det är ungdomarnas idéer och tankar som ligger till grund för Fängelsets aktiviteter och verksamheter.

Radar 72, Östra Göteborg

Radar 72 är ett ungdomens hus på 1300 kvadratmeter. Huset är fullt av unga och unga vuxna samt aktiviteter och möjligheter. Husets innehåll ändras allt eftersom nya ungdomar kommer med sina tankar och idéer.

1200 Kvadrat, Askim-Frölunda-Högsbo

1200 Kvadrat är en träffpunkt för ungdomar i sydvästra Göteborg. I fokus står kultur, kurser och arrangemang. Initiativen ska alltid komma från ungdomarna själva. Det kan vara allt från att åka iväg på ungdomsutbyte, driva klubbar i huset, ordna konserter till att sy eller designa olika saker.

Ungdomssatsningen Hisingen, Lundby

Ungdomssatsningen Hisingen arbetar med att bygga nätverk för ungdomsverksamheter över Hisingen och resten av Göteborg. De hjälper ungdomar att hitta intressanta verksamheter och föreningar och stöttar ungdomarna till egna initiativ. Målgruppen är 16-19 år.

Exempel på andra ungdomsverksamheter i staden:

UNG i Norra Hisingen

UNG i Norra Hisingen är en fritidsverksamhet för ungdomar mellan 16-19 år som tar tillvara på ungdomarnas egna idéer och kunskaper och stöttar ungdomarna att utveckla dem.

KulturAtom, Angered

KulturAtom ligger i Angered Centrum. Det är ett levande kulturhus och en mötesplats för ungdomar mellan 16 och 20 år. De håller hus i samma byggnad som Blå Stället och Angeredsgymnasiet. Deras verksamheter är bland annat dans, DJ:ing, musikinspelning i studio och replokalsverksamhet.

MBU, Människan bakom uniformen, Östra Göteborg

Människan bakom uniformen, MBU, är en verksamhet som vill skapa bättre relationer mellan ungdomar och anställda i uniformsyrken.

Unga Påverkar, Angered

Unga påverkar arbetar för att öka barn och ungas möjlighet att påverka och vara delaktiga. De stödjer bland annat Angered's ungdomsråd, Unga rådet, MBU, Trivselvärdarna och Unga stadsutvecklare. Unga påverkar arbetar med metodutveckling och processledning av arbetsgrupper och nätverk.

Lovsatsningen

Via ett riktat statsbidrag kan Göteborgs Stad för tredje året i rad erbjuda lovaktiviteter för barn och unga mellan 6-15 år. Aktiviteterna har följande huvudspår:

- Aktiviteter där unga leder unga
- Familjerelaterade aktiviteter
- Läsförmedlande aktiviteter
- Läger och utflykter
- Aktiviteter med språkstöd
- Aktiviteter där en får skapa själv

Fritidslots – Mölndals Stad

Fritidslotsprojektet mål är att skapa bättre förutsättningar för nyanlända, asylsökande och personer i utanförskap (med fokus på unga) att skapa en meningsfull fritid. Projektet drivs med ekonomiska medel från VGR folkhälsokommitté och pågår mellan januari 2018 - juni 2020. En heltidstjänst som "fritidslots" finns i Mölndals kommun.

Definitionen av att lotsa en person är att ge information och stöd till en person så att personen ska kunna ta sig till en aktivitet. Under 2018 har 517 män, 203 kvinnor och 1 person med annan könstillhörighet lotsats till befintliga aktiviteter i Mölndal och i Göteborg med omnejd.

En stor del av uppdraget handlar om digital kommunikation. Att kartlägga olika aktiviteter som finns och sprida den informationen på ett tillgängligt sätt. Till det används Facebook, Instagram och Snapchat. Dessa sociala medier används också som en plattform att ta kontakt med fritidslotsaren i behov av önskemål om en aktivitet eller att man beskriver det stöd man behöver för att komma till en aktivitet. Vid lotsning till en befintlig verksamhet har fritidslots även tagit kontakt med föreningen, berättat om att en person är intresserad av föreningens verksamhet och följt med personen till aktiviteten.

Egenorganisering

När en person kontakter fritidslots med en aktivitet som inte för närvarande finns hjälper fritidslots personen att skapa den aktiviteten själv. Under 2018 har grupper startats tillsammans med fritidsgårdar och studieförbund, exempel på detta är en sminkgrupp och en dansgrupp.

Vad fritidslots ser för hinder:

Projektets hinder för tillfället är inlotsningen i befintlig verksamhet. I de stora föreningarna och verksamheterna finns ofta ganska stora trösklar för målgruppen. Tillexempel fotboll, som i många fall har en hög avgift för att få vara med, och ungdomar i 16-20-årsåldern som spelat föreningsfotboll sen en ung ålder befinner sig på en hög nivå. Kan du inte leva upp till den nivån är du inte välkommen. Hindret är att få föreningar att jobba mer inkluderande, det är svårt då de i det flesta fall är ideellt drivna.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är en statlig myndighet som tar fram och sprider kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. MUCF ger bidrag till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

Ungdomspolitik

Det här gör MUCF:

- tar fram och förmedlar kunskap om ungas levnadsvillkor
- följer upp riksdagens och regeringens mål för den nationella ungdomspolitiken
- stödjer kommunerna i deras ungdomspolitiska arbete
- utvecklar den lokala uppföljningen av ungdomspolitiken, främst genom ungdomsenkäten LUPP

Politiken för det civila samhället

Det här gör MUCF:

- tar fram och förmedlar kunskap om det civila samhällets villkor och utveckling
- fungerar som ett stöd i dialogen mellan regeringen och det civila samhällets
- organisationer inom politiken för det civila samhället

Bidrag

MUCF fördelar bidrag till:

- barn- och ungdomsorganisationer, etniska organisationer och hbtq-organisationer
- internationellt ungdomssamarbete
- projekt som handlar om: demokrati- och inflytandefrågor, diskriminering samt rasism och extremism

Uppdrag från regeringen

Varje år får MUCF regleringsbrev som berättar vilka uppdrag de har. Nedanför följer identifierade uppdrag som gynnar målgruppen ensamkommande, asylsökande och nyanlända under 2018:

- Myndigheten ska genomföra en undersökning av ungdomars attityder och värderingar.
- Myndigheten ska redovisa en samlad bedömning av i vilken utsträckning myndigheten når sina målgrupper samt hur målgrupperna bedömer myndighetens insatser. Vidare ska myndigheten redovisa effekter av sina insatser där så är möjligt.

- Myndigheten ska särskilt prioritera att inhämta erfarenheter från och sprida kunskaper till strategiskt utvalda målgrupper inom offentlig sektor om metoder för dialog och samverkan med organisationer i civilsamhället.
- Myndigheten ska analysera och redovisa utvecklingen av ungdomars övergång mellan skola och arbetsliv. Analysen ska bidra till fördjupad kunskap om unga kvinnors och unga mäns olika förutsättningar och om villkoren för unga nyanlända...
- Myndigheten ska utifrån analysen lämna förslag på åtgärder som underlättar ungas övergång mellan skola och arbetsliv.
- Myndigheten ska i samarbete med Boverket ta fram förslag till hur ungdomars möjlighet att ordna egen bostad ska förbättras, särskilt i de områden där ungdomar har svårt att etablera ett eget boende och för målgruppen unga nyanlända.
- Myndigheten ges i uppdrag att fungera som stöd för den öppna fritidsverksamheten och erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser. Stödet bör ta sin utgångspunkt i olika verksamheters behov av stöd och utveckling för att kunna matcha ungas behov och efterfrågan.
- Myndigheten ska sprida kunskap om olika påverkansmodeller, stimulera deltagande i den lokala demokratin och utveckla jämlika och tillgängliga informationskanaler. Myndigheten ska rikta sig till alla unga, men särskilt till unga nyanlända, unga med funktionsnedsättning och unga som bor i socioekonomiskt utsatta områden.
- Myndigheten ska stärka unga kvinnors och unga mäns möjligheter till inflytande i de demokratiska processerna.
- Myndigheten ska tillsammans med Barnombudsmannen stärka och sprida kunskap bland beslutsfattare och yrkesverksamma på kommun- och landstingsnivå om vad ett barnrätts- och ungdomsperspektiv innebär och hur man på ett meningsfullt sätt kan föra dialog med flickor och pojkar, unga kvinnor och unga män.
- Myndigheten ska översätta och sprida en vägledning för hur kommuner kan samverka med organisationer för att förebygga våldsbejakande extremism.
- Myndigheten ska genomföra informationsinsatser rörande hälsa och jämställdhet för nyanlända och asylsökande barn och unga.

Kartläggning av insatser – ytterligare aktörer och samverkansarbeten

NAD i väst (Nätverket - Aktivitet - Delaktighet)

NAD i Väst är ett samverkansprojekt som inleddes under hösten 2018 med initiativ från de tre huvudfinansierarna Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen. NAD i Väst syftar både till att stärka nyanländas etablering och att stärka det civila samhällets roll i samverkan med offentlig sektor. NAD-aktiviteterna ska underlätta för nyanlända arbetssökande att hitta vägen in i föreningslivet och genom det stärka sina sociala nätverk, öva svenska, samt delta i hälsofrämjande och studiemotiverande aktiviteter. Nyanlända ska också få kunskap om det civila samhällets roll i stort och föreningslivets uppbyggnad. Genom NAD i Väst får det civila samhället också möjlighet att nå ut till fler nyanlända och potentiella nya medlemmar. I referensgruppen för NAD i väst sitter representanter från MIM Kunskapscentrum.

Trygg i Centrum

Trygg i Centrum är ett långsiktigt samverkansarbete mellan Polisen, Stadsdelsförvaltning Centrum och Social Resursförvaltning. Målet är att göra stadsdelen tryggare, minska brottsligheten och öka förtroendet för samhället.

Som ett gemensamt uppdrag inom Trygg i Centrum har Social Resursförvaltning, Polisen och Stadsdelsförvaltningen Centrum arbetat för att alla ska känna trivsel och trygghet i Nordstan. Målet är att färre brott och ordningsstörningar ska ske på platsen, fler personer med sociala svårigheter ska få stöd och människor ska uppleva trygghet dygnet runt.

Projektet arbetar utifrån tre spår:

- Öka organisationer och myndigheters närvaro i Nordstan
- Slussa utsatta till rätt stöd
- Förbättra den fysiska miljön

Flera åtgärder finns planerade och somliga är redan igång:

- Polisen genomför löpande större punktinsatser i Nordstan
- Polisen har ökat den synliga närvaron i Nordstan
- Kommunen arbetar tillsammans med frivilligorganisationer för att slussa vidare unga och utsatta till aktiviteter och stöd
- Nordstan samfällighet har satt in fler värdar under veckosluten

- Den fysiska miljön förbättras löpande: Femmanhuset har byggts om och blivit ljusare, entrén vid Spannmålgatan har också fått ett nytt utseende, fler sittplatser planeras och städningen ses över

Gemensam insats hösten 2018

För att öka tryggheten i och omkring Nordstan har och kommer Skyddsvärnet och Fryshuset finnas i området kring Nordstan på eftermiddagar, kvällar och helgnätter hela hösten.

Vägen ut – Kooperativen

Vägen ut – kooperativen är en ekonomisk förening där fjorton sociala företag har gått ihop och har gemensamma lösningar för bland annat kommunikation, personaladministration, ekonomi och styrning. Kooperativen delar på risker, bygger upp kapital och stöttar med resurser när nya verksamheter ska starta. Vägen ut - kooperativen arbetar tillsammans och säljer tjänster eller produkter samtidigt som riktiga jobb skapas för människor som stått långt från arbetsmarknaden. Idag har Vägen ut ca 110 medarbetare anställda och ytterligare 200 deltar i det dagliga arbetet eller bor på något av behandlingshemmen. Vägen ut finns på olika håll runt om i landet och sprids via social franchising. Nedanför följer identifierade insatser som erbjuds även målgruppen ensamkommande, asylsökande och nyanlända.

Arbetsträning

Alla kooperativ inom Vägen ut tar emot människor för arbetsträning. Det finns lång erfarenhet av olika slags arbetshinder: fysiska och psykiska funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa, erfarenhet av missbruk/kriminalitet, stressrelaterade sjukdomstillstånd och språksvårigheter.

Arbetsuppgifter som erbjuds är exempelvis:

- kafé och kök
- konferens
- bed and breakfast
- trädgård
- återbruk och design
- snickeri och fastighetsservice
- textiltryckeri
- second hand-butik

Karriärstöd

Vägen ut arbetar enligt Karriärstödsmetoden, en vägen-till-arbete-kedja i sociala företag. Tillsammans, i nära samverkan, med deltagare som arbetstränare och aktuella myndigheter, görs en arbetsträningsplan med individuella lösningar.

Daglig verksamhet LSS

Vägen ut har även avtal med flera kommuner för att bedriva daglig verksamhet enligt LSS. Tillsammans med deltagaren och LSS-handläggaren görs en individuell plan. De som söker stöd får möjligheten att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

Samjobb

Samjobb är ett företag som startade 2015 och finns i Göteborg, på flera platser i Stockholm samt i Uppsala och Linköping. Företagets uppdrag är att hjälpa personer som står utanför arbetsmarknaden att få en meningsfull sysselsättning samt stöd och hjälp på vägen till ett arbete. Nedanför följer identifierade insatser som erbjuds även målgruppen ensamkommande, asylsökande och nyanlända.

Jobb

Samjobb erbjuder individanpassad coachning och stöd genom kartläggning, motivation och vägledning, hjälp med att knyta kontakter, språkträning och cv-skrivning och matchning mellan arbetstagare och arbetsgivare. Allt för att underlätta processen till en anställning.

Arbetsträning

Samjobb erbjuder arbetsträning utan krav på produktivitet. Träningen anpassas utifrån deltagarnas erfarenheter och nivå. På SamJobbs kontor finns det möjlighet att arbetsträna inom olika områden som kök, sömnad, snickeri och trädgård (säsong), kan anpassas efter deltagarnas önskemål eller tidigare erfarenheter.

SFI

På Samjobb Göteborg har Hjälmareds Folkhögskola SFI A till D. Förutom att eleverna får lära sig det svenska språket får de även öva på att hantera vardagssituationer på svenska. De får lära sig den delen av språket som är praktisk att ha under arbetssökning och för att klara olika situationer i arbetet eller i studier.

Utbildning

Samjobb erbjuder individanpassad coaching och stöd för att hitta vägen till utbildning. Genom individuella möten läggs det upp en plan för att deltagarna ska nå sina mål. Samjobb vägleder, förbereder språkmässigt samt hjälper med motivation.

Kansli Got United – Överenskommelsen

År 2012 antog kommunfullmäktige en lokal överenskommelse om samverkan mellan Göteborgs Stad och civilsamhällets organisationer - Överenskommelsen Göteborg. Målet är att stärka demokratin, öka delaktigheten och minska utanförskap i Göteborg. Detta ska göras genom att skapa tydliga förutsättningar och strukturer för dialog och samverkan. Civilsamhällets självständiga och oberoende roll som opinionsbildare ska synliggöras och stärkas som röstbärare för marginaliserade, utsatta och åsidosatta grupper. Då kan möjligheter utvecklas för civilsamhällets organisationer att utgöra viktiga aktörer inom välfärdsutvecklingen.

I Överenskommelsen Göteborg finns en kanslifunktion, Kansli Got United, som drivs av civilsamhällets organisationer och finansieras genom Social Resursförvaltning. Kansliet ska skapa förutsättningar för samverkan och samarbete på operativ nivå. Där skapas möjligheter till möten/dialoger där civilsamhället, politiker och tjänstemän kan diskutera aktuella frågor, samt stadens processer och kommande beslut. Göteborgs Stads samverkan med civilsamhällets organisationer är en betydande del i stadens arbete för ett Jämlikt Göteborg. Här spelar Överenskommelsen Göteborg - Kansli Got United en avgörande roll för sammanhållning. Kansliet har som mål att vara navet i samverkan mellan civilsamhällets organisationer och staden, en plats där de kan mötas på jämlika villkor.

Avslutande reflektion och slutsatser

Utifrån MiM:s kartläggning framgår att det trots allt erbjuds en hel del verksamheter och insatser riktat specifikt till målgruppen ensamkommande/nyanlända unga i Göteborg. Verksamheter och initiativ som drivs dels av civilsamhället, dels av myndigheter och aktörer inom offentlig sektor men även till viss del av privata aktörer. Det finns även samverkansinitiativ kring dessa frågor, men de rör ofta ett ganska begränsat ämne eller pågår under en begränsad tid. Många organisationer som MiM har varit i kontakt med uppger att de helt enkelt inte har tid och resurser att samverka på det sätt som de egentligen skulle ha önskat. Flera aktörer uppger att de inte alls ingår i något samverkansarbete avseende frågor som rör målgruppen.

Trots att det finns många verksamheter och ganska mycket överlapp avseende vad som erbjuds nyanlända ungdomar så verkar det inte vara tillräckligt för att täcka behovet och efterfrågan av till exempel fritidsaktiviteter, samtalsstöd och samhällsorientering. Paradoxalt nog så verkar många verksamheter dessutom ha svårt för att nå ut till de ungdomar som efterfrågar det dem erbjuder. Det tycks helt enkelt finnas brister i kommunikationen både mellan verksamheterna och gentemot målgruppen.

Den allra tydligaste slutsatsen som går att dra av MiM:s kartläggning är att det är väldigt svårt att skaffa sig en överblick över vilka aktuella insatser som genomförs. Framförallt att det inte finns någon egentlig aktör som ansvarar för en sådan överblick. En av anledningarna till ovanstående kan vara att en stor del av verksamheterna är tillfälliga projekt med oviss finansiering. Många av aktörerna MiM har varit i kontakt med vet inte själva om deras insatser kommer kunna finnas kvar inom en snar framtid. Det, i sin tur, verkar leda till att organisationerna är försiktiga med sin kommunikation utåt eftersom de inte vet vad de kan lova. De tycks välja att prioritera kärnverksamheten, framför kommunikation och nätverkande. En annan faktor kan vara att många av verksamheterna bygger på frivilliga insatser där medverkande volontärer hellre prioriterar det direkta arbetet med målgruppen, än att engagera sig i organisationernas arbete med att synas och höras utåt. Resultatet blir i alla fall att få aktörer presenterar aktuell information på sina hemsidor, och dessutom är svåra att få tag på – både via e-post, telefon och sociala medier. Det har helt enkelt varit ett väldigt tidskrävande arbete att försöka reda ut vilket aktuellt stöd som finns riktat till nyanlända ungdomar i Göteborg. Information som dessutom måste vara ännu svårare för målgruppen att nå, för de som är nya i landet och som inte har svenska som modersmål.

Förutom svårigheter när det gäller samverkan och att nå ut till målgruppen så finns det också begränsningar i hur aktiviteterna är utformade. Det finns många initiativ som riktar sig specifikt till gruppen ensamkommande/nyanlända och erbjuder dem olika slags akut stöd och hjälp, men betydligt färre insatser som har samhällsorientering som uttalat innehåll. Det är dessutom få insatser som har det uttalade målet att skapa förutsättningar för jämlika möten mellan nyanlända och mer etablerade svenskar. Få insatser syftar till att skapa jämlika möten mellan ungdomar generellt.

Referenslista

Bok och publikation

- Arkhede, Sofia & Solevid, Maria (2017) *Mellanmänsklig tillit i en segregerad stad* i Ulrika Andersson & Annika Bergström (red) En brokig gemenskap. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Barnrättsbyrån (2018) *Sveket – en rapport om hur Sverige vände ryggen till de unga ensamkommande*.
- BRIS rapport 2017:3 (2017) *Barn som flytt – en riskgrupp för psykisk ohälsa*.
- BRIS rapport 2018:2 (2018) *Skolans roll för barn som flytt – platsen för inkludering, hälsa och lärande*.
- Göteborgs Stad (2017) *Jämlikhetsrapporten 2017 - skillnader i livsvillkor i Göteborg*.
- Göteborg Stad (2018) *Göteborgs stads program för en jämlik stad 2018-2026*.
- Göteborgs Stad (2018) *Analys och plan för insatser mot segregation*.
- Socialstyrelsen (2018) *Socialstyrelsens delrapport till Socialdepartementet i juni 2018*.

Webbsida

- Migrationsverket (2019-01-18) "*Över 5 000 har hittills fått uppehållstillstånd enligt nya gymnasielagen*": <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2019/2019-01-15-Over-5-000-har-hittills-fatt-uppehallstillstand-enligt-nya-gymnasielagen.html>
- Statistiska centralbyrån, SCB, (2018). "*Antalet asylsökande ökar för tredje året i rad*": https://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Artiklar/Antalet-asylsokande-okar-for-tredje-aret-i-rad/?fbclid=IwAR3mwTqzJ_k92ukT1Xn2d5bEjjclwDmuiEIDylsrVcd8oIKydsgGh-7juXA

Denna rapport är sammanställd av MiM Kunskapscentrum vintern 2018/2019 med finansieringsbidrag från Delegationen mot segregation (Delmos). Syftet med rapporten har varit att dels sammanfatta och presentera en övergripande bild över det inkluderingsarbete som bedrivs i Göteborgsområdet idag riktat specifikt till målgruppen ensamkommande/asylsökande/nyanlända ungdomar. Dels har syftet varit att ur ett segregationsperspektiv undersöka hur vi kan skapa och erbjuda fler möten och mötesplatser mellan nya och etablerade svenska ungdomar runt om i Göteborg. Djupintervjuer med nyanlända unga och ungdomar som vuxit upp i staden har genomförts och ska ses som en viktig del av rapporten. Genom ett omfattande researcharbete har MiM därutöver besökt och intervjuat representanter från en rad olika institutioner, organisationer, föreningar och verksamheter - från civilsamhälle, såväl som från näringsliv, akademi och offentlig sektor. MiM:s förhoppning är att denna rapport ska kunna fungera som en språngbräda för ytterligare samarbeten samt bidra till utvecklandet av fler nödvändiga insatser i mottagandet av våra nya, unga, invånare i staden.

Rapporten innehåller tre delar. I den inledande **kartläggningen** presenterar MiM en övergripande bild över det inkluderingsarbete som bedrivs i Göteborgsområdet idag riktat specifikt till målgruppen. Huvudfokus i kartläggningen ges civilsamhällets organisationer och dess insatser. I rapportens andra del, **behovsanalysen**, diskuterar MiM hur förutsättningarna och behoven för unga nyanlända ser ut - bland annat genom de erfarenheter MiM erhållit av att under tre års tid arbetat med det MUCF-finansierade utbildningsprojektet RÄTT FRAM i Göteborg. Behovsanalysen är gjord utifrån ett segregationsperspektiv och här diskuteras också vad vi som organisation från det civila samhället identifierat för behov och utmaningar för att kunna göra konkret skillnad. I rapportens tredje del, **plan för fortsatt arbete**, presenterar vi riktlinjer för hur MiM, i samverkan med andra organisationer och aktörer, önskar fortsätta vårt arbete för de unga nyanlända i staden.

Genomgående i rapporten refererar MiM till målgruppen "nyanlända ungdomar". Med denna benämning avser vi de ungdomar som på senare år har anlänt till Göteborg som asylsökande, i de allra flesta fall som ensamkommande - dem som vårt projekt RÄTT FRAM också har vänt sig till. Det handlar idag om ungdomar i ålderskategorin 16 år upp till cirka 25 år som kan ha vistats i Sverige i några år nu, men där några också nyss anlänt. Vissa av ungdomarna väntar på besked, andra har fått permanenta eller tillfälliga uppehållstillstånd, några av dem kan ha fått avslag och lever som "papperslösa". De flesta av dessa ungdomar har kommit till Sverige utan familj eller närmre anhöriga, en liten andel bor tillsammans med sina också nyanlända familjemedlemmar. Många bor på tillfälliga boenden, i frivilliga familjehem, nätverkshem, i egen lägenhet eller hos kompisar. Vissa vet inte var de ska sova för natten. Kunskaperna i det svenska språket varierar, liksom studiebakgrund och nuvarande sysselsättning. Detsamma gäller det psykiska välbefinnandet, känslan av trygghet och tillhörighet, samt tilliten till samhället och hopp inför framtiden. Överlag är det en mycket heterogen samhällsgrupp som avses i denna rapport - socioekonomisk utsatt, men inte nödvändigtvis boende i områden som geografiskt förknippas med detta.

DEL 2 BEHOVSANALYS

INLEDNING	1
INKLUDERINGSARBETE UR ETT SEGREGATIONSPERSPEKTIV	1
UNGA NYANLÄNDAS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH BEHOV	3
SAMMANHANG, TILLIT OCH DELAKTIGHET	3
KUNSKAP OM HUR SAMHÄLLET FUNGERAR	5
INDIVIDUELLT STÖD OCH VÄGLEDNING	7
AKTIVITETER, ENGAGEMANG OCH SOCIALA RELATIONER MED JÄMNÅRIGA	8
MÖTEN OCH NÄTVERK	10
LÅNGSIKTIGHET OCH FRAMTIDSTRO	12
CIVILSAMHÄLLETS UTMANINGAR OCH BEHOV	12
SLUTSATSER	15
REFERENSLISTA	17

2019-01-30

DEL 2 BEHOVSANALYS

Inledning

Denna behovsanalys är sammanställd av MiM Kunskapscentrum vintern 2018/2019 med finansieringsbidrag från *Delegationen mot segregation* (Delmos). I behovsanalysen presenterar MiM dels hur förutsättningarna och behoven för målgruppen nyanlända ungdomar i Göteborg ser ut idag, dels vad vi som organisation från det civila samhället ser för behov och utmaningar för att kunna göra konkret skillnad. MiM:s behovsanalys bygger på röster inhämtade från deltagare i RÄTT FRAM, men också på röster från ungdomar som är födda och uppvuxna i Sverige. Inför analysen har vi även intervjuat aktörer som på ett eller annat sätt arbetar med målgruppen – samt tagit del av aktuell litteratur och forskning på området. Framförallt presenterar vi i denna del våra egna erfarenheter och kunskaper av att under tre års tid ha arbetat med det MUCF-finansierade utbildningsprojektet RÄTT FRAM i Göteborg.

Inkluderingsarbete ur ett segregationsperspektiv

I kartläggningen i föregående del av rapporten ger MiM en genomlysning av pågående insatser och verksamheter som vänder sig till målgruppen nyanlända ungdomar i Göteborg. Alltifrån tillfälliga stödinsatser till mer långsiktiga samverkansinitiativ presenteras, där en rad olika aktörer; från civilsamhälle såväl som från näringsliv och offentlig sektor är aktiva. Det som framkommit under arbetets gång med kartläggningen är bristen på kommunikation dessa aktörer emellan, där många av dem som MiM har intervjuat efterfrågar mer samverkan och fler mötesplatser för just kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Ett steg i en sådan riktning har för MiM då varit att sammanställa tidigare presenterade översikt, där det framkommer vilka de aktiva aktörerna egentligen är, och vilka insatser och verksamheter som vid dagens datum erbjuds i Göteborgsområdet.

I publikationen *Rapport över organisationer som beviljats integrationsmedel under 2008-2016* kartlägger *Social Resursförvaltning, Göteborgs Stad* de projekt inom introduktion- och integrationsområdet som Social Resursförvaltning har beviljat ekonomiska bidrag för under åren 2008-2016 i Göteborg. I denna publikation identifierar förvaltningen dessutom "framgångsfaktorer" och "utvecklingsområden" för ökad integration i staden. Just samverkan "på en nära och aktiv nivå mellan föreningar, stadsdelar, förvaltningar och myndigheter" lyfts här fram som en första framgångsfaktor. Att se "de väletablerade metodsäkra organisationerna samarbeta med mer nyetablerade organisationer som vill skapa nytt" lyfts ytterligare fram som en framgångsfaktor. Social resursförvaltning problematiserar vidare i denna publikation begreppet "integration" och framhåller:

»..för att projektet ska bidra till en ökad integration bör man kunna identifiera faktorer som direkt bidrar till att underlätta en integrationsprocess. En sådan grundläggande faktor är att projektet medverkar till att integrationen blir en ömsesidig process där det erbjuds möjlighet till möten, reflektion och utbyte av tankar och åsikter mellan olika kulturer, samhällsgrupper eller geografiska områden. «

I ansökningarna som kommit in till förvaltningen från civilsamhällets organisationer har betoningen på "ömsesidighet" när det gäller integrationsfrågan dock många gånger saknats, enligt publikationen. Synen på integration som liktydig med "assimilering", dvs när det endast är en grupp som förväntas ändra sig och ska anpassas till de andra i samhället, har istället, i ansökningarna, dominerat. Denna diskussion går också att koppla till segregationsfrågan. Genom att belysa hur segregation är något relationellt, blir det samtidigt möjligt att förstå att det är problematiskt att tala om *ett* specifikt bostadsområde, *en* stadsdel, eller *en* samhällsgrupp som segregerad. Det handlar istället om hur segregationen påverkar hela samhället i stort – och har att göra med relationer och utvecklingar inom detta samhälle – dvs inom kommuner, regioner och hela befolkningsgrupper. I *Vetenskapsrådets* forskningssammanställning *Svensk forskning om segregation – en kartläggning (2018)* lyfts till exempel det faktum att det inom forskningen idag mångt och mycket saknas vetenskapliga studier kring de mer välbärgade områdenas roll i segregationsprocessen. I *Hyresgästföreningens* rapport *Mångfald och segregation i Sverige, (2018)* framhålls hur den etniska mångfalden i Sverige visserligen ökat under senare år samtidigt som boendesegregationen i landet, i jämn takt, minskat. Utrikesfödda bosätter sig idag, med andra ord, mer utspritt över landet. Däremot betonar Hyresgästföreningen samtidigt i rapporten den låga grad av mångfald i storstädernas villaområden och innerstäder, där till exempel Majorna-Linné i Göteborg pekas ut som ett område med särskilt låg grad av mångfald – och som därmed höjer segregationsstatistiken i staden och i landet i övrigt. I Vetenskapsrådets forskningssammanställning efterfrågas fler studier kring hur de privilegierade bostadsområdena skyddar sig från att till exempel personer som nyanlända, ensamkommande eller mindre välbeställda flyttar till deras områden. Svensk forskning om segregation bör alltså, enligt rapporten, i högre utsträckning ta sig an de segregerade välbeställda områdena i sina studier.

På samma sätt som resonemangen ovan önskar MiM problematisera det faktum att specifika insatser och aktiviteter för nyanlända ungdomar i Göteborg idag är högst nödvändiga, men kan samtidigt riskera att motverka sina syften avseende inkludering och integration, om inte insatserna och arbetet med målgruppen tar steget vidare. Som en utveckling av vår egen verksamhet har MiM i arbetet med denna rapport haft möjlighet att fördjupa sig i den utmaning och frågeställning som vårt projekt RÄTT FRAM många gånger mynnat ut i. Det handlar om hur våra nyanlända ungdomar och mer etablerade svenska ungdomar i samma ålderskategori ska kunna hitta fram till varandra. Att få människor att mötas, trots olika bakgrunder och erfarenheter, är föreningen MiM:s ledord – och måste få vara en av de viktigaste byggstenarna i arbetet för ett mer inkluderat och socialt sammanhållet samhälle.

I våra intervjuer med nya och etablerade ungdomar i Göteborg uttrycks och diskuteras liknande tankar:

» Det är inte så att bara vi behöver lära oss om Sverige, svenskarna behöver också kunskap om oss, om våra värderingar och om våra traditioner, om vår bild av den här Sverige. « ZS, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

» När Sverige väljer att ta in människor överhuvudtaget så får man ju nånstans anpassa sig efter det också. Man kan inte bara ta in folk och sen säga att de sen inte anpassar sig. Jag tror om man anpassar sig mer, och försöker lära sig mer om deras kultur, så tror jag att det inte blir så mycket en

vi- och domkänsla. Då kanske man får lite mer förståelse för varandra, och varför folk betar sig som dom gör liksom. Men i verkligheten är det ingen som jag känner som har den inställningen om jag ska vara ärlig. Inte ens jag, om jag ska vara extremt ärlig. « VSH, ungdom uppvuxen i Sverige

» Jag vet ju själv hur det är att växa upp i en invandrarfamilj och många av dom som kommer utifrån de har ett helt annat tänk än vi som är i Sverige. Och visst skall man ta hänsyn till folks kulturer, religioner och traditioner men sen får man inte glömma att man kommer till ett nytt land. Och för mig så tillhör inte Sverige bara de etniska svenskarna. För många som kommer hit säger att svenskarna gör så, och svenskarna gör så. Men då ser de inte oss som har invandrarkultur. Då räknar dom in oss som en av dom som precis har kommit. Och jag känner att alla som är här har ju bidragit till något. Och Sverige är väldigt mycket framåt i tiden, än vad många andra länder är. Och då känner jag att bäst för allihopa, och bäst för samhället, är att de som kommer hit tar hänsyn och tar in det som finns redan i Sverige - men på sitt sätt. « IF, ungdom uppvuxen i Sverige

Unga nyanländas förutsättningar och behov

I rapporten *Stöd till ensamkommande barn och unga – effekter, erfarenheter och upplevelser (2018)* utgiven av *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)* sammanställs och undersöks vetenskapligt dokumenterade effekter av stödjande insatser riktade till ensamkommande barn- och unga. I rapporten beskrivs också den forskning som belyser målgruppens upplevelser och erfarenheter av vad som främjar, liksom hämmar, deras sociala integrering, psykiska och fysiska mående samt funktionsförmåga i det nya landet. Här lyfts tre övergripande teman där det första är "Grundläggande livsvillkor och överlevnad" vilket handlar om behovet av trygghet, säkerhet och kontroll. Barn och unga som flytt bär på olika trauman och förluster som i kombination med osäkerhet om framtiden, i mycket stor grad påverkar deras välbefinnande, förmåga att hantera vardagen och framtidstro. Här kan till exempel konsekvenserna av Sveriges nya asyltagstiftning och det tillstånd, vilket BRIS refererar till som "den permanenta tillfälligheten", göra det omöjligt för nyanlända ungdomar att "landa", läka och se framåt. I SBU:s forskningsrapport framhålls till och med att det som sker i mottagarlandet många gånger kan ha större betydelse för välbefinnandet, än tidigare upplevda trauman.

Ytterligare övergripande teman som lyfts fram i SBU:s forskningsrapport handlar om "Svårigheter och möjligheter i vardagen" samt "Vikten av att få ihop tillvaron på ett övergripande plan". Dessa två teman innefattar bland annat hanterbarheten i att komma till ett nytt land – både svårigheter och möjligheter. Om vikten av stödjande kontakter – både till vardags, och vid behov; av vård. Om relationer till jämnåriga – framförallt från majoritetsbefolkningen, men även från den eventuella familjen i ursprungslandet. Samt om att få ihop dåtid, nuet och framtiden – vem är jag i det nya landet? Allt detta kan, beroende på kvaliteten, fungera hämmande eller främjande för de unga nyanländas utveckling och välbefinnande. Behoven ser olika ut för olika individer så klart. Forskningsrapporten betonar att det egentligen inte finns så mycket vetenskapliga underlag med hög tillförlitlighet som visar på vad som i realiteten har främjande effekter för ungdomarna, men pekar samtidigt på att gruppen ensamkommande inte skiljer sig nämnvärt åt från andra barn- och ungdomsgrupper. De grundläggande behoven är mer eller mindre desamma.

Sammanhang, tillit och delaktighet

Även om förutsättningarna och behoven kommer till uttryck på olika sätt beroende på vem det är som har delat med sig av sina erfarenheter och perspektiv till oss, har MiM sammantaget kunnat se att de

insamlade berättelserna mångt och mycket stämmer överens på flera områden. För en individs välbefinnande – men också för att en demokrati ska fungera och upprätthållas – krävs att de människor som här ingår upplever sammanhang, tillit och delaktighet i samhället. Dessa tre begrepp sammanfattar och har kommit att fungera som huvudteman i vår analys över de behov som nyanlända ungdomar behöver ha tillfredsställda.

Att synas, höras och behövas – upplevelsen av att vara en del av ett större sammanhang och en helhet, är ett grundläggande behov för alla människor. Inom olika vetenskapliga områden används begreppet KASAM för att beskriva hur känslan av sammanhang kan vara avgörande för en individs möjlighet att hantera svårigheter och stressfaktorer, både på ett djupare plan (t.ex. trauma, krig, separation, identitet, flykt och förlust) och av vardagligare karaktär (t.ex. relationer, skola, arbete, materiella- och ekonomiska resurser). KASAM anses vara en viktig faktor i samspelet mellan hälsa och ohälsa och utgår från de tre huvudsakliga begreppen begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, vilka även går att koppla till de teman som nämnts i avsnittet ovan. Begriplighet syftar här till förutsägbarhet, kontroll, struktur och att förstå den situation, plats eller det samhälle man befinner sig i. Hanterbarhet syftar till olika former av krav, tillgång till stöd, individuella resurser (ekonomiska- och materiella liksom psykologiska) och bakgrund. Meningsfullhet syftar till en individs känsla av delaktighet, inflytande och framtidstro (t.ex. aktiviteter, sysselsättning, tillhörighet, engagemang, tro, sociala relationer och drömmar inför framtiden).¹

För en ung människa som lever i exil, inte sällan utan nära anhöriga, har förutom erfarenheterna från hemlandet, även svårigheterna personen möts av i värdlandet stor betydelse för välbefinnandet. Asylprocessen, osäkerheten inför framtiden, stigmatisering, rasism, frågor kring identitet och kultur m.m. är alla påfrestande omständigheter som påverkar individen. I kombination med omflyttningar, åldersuppskrivningar, långa handläggningstider och diverse uppbrott kan det dessutom leda till att den unge får särskilt svårt att känna tillit, både till människorna de möter i olika sammanhang (boendet, skolan, vården m.m.) och till myndigheter och institutioner. Under den tid som vi i MiM och RÄTT FRAM har arbetat med målgruppen har vi upplevt att behovet av att återuppbygga förtroendet för samhällets institutioner tycks vara särskilt stort hos just dessa ungdomar. Många av ungdomarna kom hit med drömmar och förhoppningar om den framtid som de inte haft möjlighet att skapa någon annan stans. Tilltron till det nya samhället var till en början stor, men allteftersom asylprocesserna dragit ut på tiden och ungdomarna tvingats förhålla sig till diverse motsägelsefulla myndighetsbesked, har inställningen till detta samhället och dess institutioner också ändrats.

I vår intervju med Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, framhåller han att människor har en större benägenhet att kunna acceptera negativa myndighetsbesked om de är under uppfattningen att själva processen har gått rätt till, om de litar på att de getts en rättvis bedömning. Vidare visar forskning att tilliten till samhället och dess institutioner många gånger är lägre hos grupper av människor som ofta har att göra med behovsprövande myndigheter, så som exempelvis Migrationsverket och Socialstyrelsen. Förklaringen behöver emellertid inte vara att tjänstemännen inom dessa myndigheter är ohederliga, utan istället att dessa myndigheter har att göra med just svårtolkade och svårbegripliga regelverk. Behovsprövande myndighetsbeslut kan därför utåt sett ibland uppfattas som "godtycke", till exempel varför x fick uppehållstillstånd och inte y. Rothstein framhåller vidare att graden av tillit i samhället överlag, både den sociala tilliten, mellan människor – och tillit och förtroende för de tjänstemän, institutioner och samhällssystem som representerar samhället, har avgörande betydelse. Inom forskningen finns en samstämmig bild av att just "tillit" kan

---

¹ Se tex Antonovsky, A. (2005). Hälsans mysterium (2a uppl.). Stockholm: Natur & Kultur

ses som en nyckelfaktor för framgångsrika samhällen, som ett "samhällets fogmassa". Empiriskt har man kunnat visa att länder med hög social tillit helt enkelt är mer välmående samhällen.

Den enskilda individens känsla av tillit påverkar också hur stadens resurser fördelas. I rapporten *Tillitens roll i områdesutveckling, en studie av Hammarkullesatsningen (2018)* skriver Stina Hansson, forskare vid Göteborgs universitet, institutionen Global Studies: "I min forskning har jag sett att om du som invånare i en stad inte har tillit till att en offentlig verksamhet svarar mot dina behov, så finns risk att du inte får tillgång till den verksamhetens tjänster på jämlika villkor". Hansson framhåller att hur tilliten ser ut i kombination med vilka resurser människor har, såsom starka nätverk och valmöjligheter, påverkar om människor vågar ställa krav på staden. I rapporten framkommer att en av lösningarna för att lyckas skapa tillit och inkludering är att stadens olika aktörer arbetar åt samma håll, att de kommunicerar med varandra och framförallt att de informerar medborgarna om vad de gör, varför och på vilket sätt invånarna kan få inflytande. På så sätt kan medborgarnas relation och tillit till staden förbättras på sikt.

Kunskap om hur samhället fungerar

» Sverige har tagit många flyktingar, men de har tagit många bra människor till sitt land. Jag tror att alla myndigheter och civilsamhälle måste samarbeta. De måste sitta tillsammans och diskutera vad ska vi göra med flyktingar som kommer till Sverige. Så vi inte behöver gå runt till varje och få svar -nej, gå till dem, eller gå till dem. Vi får nu olika svar från alla platser. Vad ska vara systemet för en person i Sverige? Vilken väg ska personen gå, vilka steg ska finnas? Inte bara gå runt, runt – alla; skolan, banken, Migrationsverket. [...] Att välkomna människor och ta in, är en väldigt bra grej, men hur ska man ta de här människor i samhället är det viktigaste. Det är inte bara att hämta hur många tusentals och lämna dem från samhället. Det kommer förstöra hela samhället. Först kommer de människorna bli utsatta för de kan inte engagera sig. Sverige borde redan ha förberett sig för vad de ville göra med de här människorna, inte bara ta emot. « MK, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Att förstå hur det samhälle man kommit till fungerar och vilka rättigheter och skyldigheter man som samhällsmedborgare har, är avgörande kunskaper för den specifika individen och nödvändiga i ett första steg mot att kunna känna delaktighet, sammanhang och tillit. Men det är också avgörande för samhället i stort, för att människorna som lever i detta samhälle ska vilja bidra, känna lojalitet och trygghet – och i längden för att motverka utanförskap och kriminalitet. Ulf Boström är integrationspolis i Göteborg och arbetar till vardags med att möta människor som lever och verkar i stadens ytterområden. Enligt honom är otrygghet och bristande tillit betydande orsaker till det som ibland benämns som invånarnas oförmåga och ovilja att integreras. Det vill säga, den "sanning" som reproduceras och som i sin tur främjar en växande främlingsovänlighet.

» De gillar inte att höra något om oss, det är bara dåliga nyheter. Många är rädda för oss. Man försöker vara social med svenska ungdomar men de är rädda ibland, beror på vilken familj de kommer från. Jag har haft tur med många vänner för jag har varit med i många föreningar Rätt Fram, Agape.« DH, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

» Jag har inte någon direkt nära vän som jag kanske varit med varje dag och berättar hemligheter och grejer, men jag har många bekanta och många lagkompisar som är nya i Sverige. Och den bilden jag får av dom är dom verkligen vill försöka och göra någonting när dom ändå har kommit

till Sverige, jag har en väldigt bra bild av dom som just spelar i mitt lag och är med i klubben. Och sen så ser man ju det som är i media om många nyanlända hit och dit. Det är inte den bilden jag har fått av dem som är i min omkrets och dom bekanta som jag vet om. « IF, ungdom uppvuxen i Sverige

I ett samtal med Ulf Boström betonar han vikten av att invånarna i ett samhälle har kunskap om hur demokratin fungerar, vilka friheter och skyldigheter varje individ besitter, men också vikten av civilsamhällets närvaro och kompetens för att förebygga utanförskap och rasism.

I publikationen *Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag om översyn av samhällsorientering för nyanlända, (2018)* utvärderar Länsstyrelsen i Jönköpings län, på uppdrag av regeringen, den samhällsorientering och samhällsinformation som från myndigheternas håll erbjuds nyanlända. I Göteborg är det bland annat *Integrationscentrum*, Göteborgs Stad som har hänvisats detta specifika uppdrag. I rapporten understryks dock att denna samhällsorientering inte ensamt kan täcka det informationsbehov som finns hos målgruppen avseende samhällsfrågorna, utan att fler informationssatsningar och åtgärder från andra aktörer i samhället är högst nödvändiga. Vidare framhålls i rapporten att väntetiderna till samhällsorienteringen i vissa fall är långa, och att de flesta deltagarna i väntan på uppehållstillstånd redan har tillbringat flera år i Sverige innan de ges möjlighet att delta. "Grundläggande information kring boende, hälsa, skolgång och vissa övergripande rättigheter och skyldigheter behöver nå individen i ett betydligt tidigare skede än vad som är fallet idag" framhålls i rapporten.

» För mig livet i Sverige började i RÄTT FRAM. Jag kom med alla frågor som jag hade i min hjärna för ett år. Jag blev inbjuden av en klasskamrat. När jag kom första mötet så var det ett väldigt bra bemötande, alla goda människor, ledare och ungdomar. Min röst blev äntligen hörd bland många myndigheter i Sverige. Nu har jag fått jättemycket att lära mig för att komma in i samhället. « MK, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Flera av deltagarna i RÄTT FRAM har under åren på olika sätt uttryckt att deras första tid i Sverige präglades av oro, väntan och svårigheter relaterade till okunskap om hur de skulle orientera sig i det nya samhället och staden. Några berättar om ensamheten och hopplösheten under den långa tid som gick innan de blev tilldelade en plats i skolan. Först i skolan kunde de sedan uppleva en känsla av att leva i samhället, och inte vid sidan av. Många vittnar dessutom om lättnaden de kände när de kom till RÄTT FRAM som en trygg plats för möten med representanter från samhällets olika sektorer där ungdomarnas egna frågor och röster fick stå i centrum. Och som samtidigt var ett sammanhang på andra premisser, än de som finns i skolan. Många av ungdomarna uttrycker också värdet i att RÄTT FRAM blivit en plattform för ungdomarna att delta, synas och göra sina röster hörda i offentliga sammanhang.

» Ensamkommande, som är ensamma och har ingen familj, att hämta de till Sverige och sedan låta de vänta tre, fyra år och sen säga; -nu har du fått avslag och nu måste du lämna landet. Då har man ju lärt sig språk, engagerat sig, hittat människor som familj och vänner. Hur ska man lämna då? Det är oacceptabelt. Det är lång väntetid överallt, vård, Migrationsverket, skolan. Det är helt oacceptabelt att ta in människor och behandla dem på det här sättet. Alla problem som händer, bara en person gör minsta problem, då säger alla att det är alla invandrare. Det behöver vi verkligen tänka på. Integration kan inte göra själv, civilsamhället gör mycket volontärt, erbjuder sin soffa. Och jag tycker myndigheter ska ge mer pengar till projekt som RÄTT FRAM, för jag menar det är 90 personer som har sökt till RÄTT FRAM denna gång och det betyder att det finns många

som vill lära sig. Det behövs för samhället, så staten måste välja prioritera oss med såna projekt.»
MK, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Många av de ungdomar RÄTT FRAM möter beskriver hur deras första tid i Sverige, den innan Migrationsverket gav besked om avslag, präglades av ett visst framtidshopp. Inte minst på grund av vetskapen om att de kommit till ett demokratiskt land med fungerande trygghetssystem och gratis utbildning. Trots erfarenheter av flykt, och saknaden efter familjen som blivit kvar i ursprungslandet, vittnar många om en positiv tro på att saker skulle lösa sig. Men i takt med att tiden gick uppger många att de började må allt sämre. Från Fredrik Reinfelds vädjan till den svenska befolkningen om att "öppna era hjärtan" i kombination med den dåvarande asyllagstiftningen som mer eller mindre lovade att alla skulle få stanna, till en förtvivlad situation som närmast kan liknas vid total katastrof och spel med unga människors liv. När samhället inte klarar av att hantera en situation påverkar det tilliten till våra myndigheter, institutioner och medmänniskor. Det gäller inte enbart dem som drabbas direkt, människorna som indirekt upplever situationen påverkas också. Tillit görs, måste förtjänas och ständigt underhållas.

Individuellt stöd och vägledning

» Man ska också hjälpa mer med utbildning och arbete, att hitta praktik, att få hjälp med sitt språk och sina läxor. Så kan vi hjälpa många, och det kommer många hit [RÄTT FRAM] då, för många behöver hjälp så.» AS, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

I SBU:s rapport *Stöd till ensamkommande barn och unga – effekter, erfarenheter och upplevelser (2018)* framhålls att generella insatser samtidigt måste kompletteras med ett mer individanpassat stöd- och vägledning. Detta är något som MiM, redan under RÄTT FRAM:s första utbildningsomgång våren 2017, identifierade ett stort behov av bland ungdomarna. Flertalet av de unga vi möter lever under svåra livsvillkor, ensamma ståendes inför en mängd praktiska och psykiska utmaningar. I enlighet med ett av projektets uttalade huvudsyften har RÄTT FRAM sökt lotsa ungdomarna vidare till andra organisationer, myndigheter eller vårdinstanser som besitter den kunskap och erfarenhet som är nödvändig. Dessvärre har vi ofta stött på en bristande kunskap och organisatorisk oförmåga – inom kommunen såväl som hos myndigheter och näringsliv – vad det gäller att stötta och tillgodose just dessa ungdomars specifika behov. Detta har medfört att vi i RÄTT FRAM själva har fått "kavla upp ärmarna" och hjälpa till med allt från boendelösningar, kontakt med myndigheter och juridiska ombud till att agera medmänniskor, referenser och vuxenstöd. Ofta har det handlat om att underlätta och lösa problem för att ungdomarna ska orka och klara av sin vardag, skolgång, arbete och fritid trots den ovisshet och påfrestning det innebär att genomgå en asylprocess och vara ensam och ung i ett nytt land.

Psykologerna, tillika författarna av metodhandboken *En viktig bok om omsorg, Region Skåne (2018)*, poängterar att vi i mötet med ensamkommande barn- och unga bör undvika att generalisera individer och individualisera lidande. De pekar på den dubbla bild ensamkommande unga, liksom de som möter målgruppen i sin profession eller ideellt, ofta har att förhålla sig till, både i verkligheten och i media. Å ena sidan är det en grupp som ofta tagit sig igenom svåra prövningar – traumatiska händelser som flykt, krig och förlust är erfarenheter som samtidigt kan vara stärkande. Å andra sidan ökar riskerna för psykisk ohälsa och utsatthet hos denna målgrupp, vilket medför ett extra stort behov av stöd och omsorg. Forskning framhåller att relationer till vuxna som gör mer än vad den professionella rollen erfordrar är oerhört betydelsefulla, och att flexibilitet i mötet med dessa ungdomar är avgörande för att bygga tillit.

Ungdomarnas relationer till oss som arbetar i projektgruppen och de som medverkar som volontärer i projektet, fyller flera olika och viktiga funktioner. Vi är alla individer med olika roller, erfarenheter och bakgrunder. För vissa av ungdomarna tycks bara vetskapen om *att* och *var* vi finns vara tillräcklig. Medan andra ungdomar uttrycker ett tydligare och mer omfattande behov av stöd. Förtroendet kan yttra sig på olika sätt, t.ex. genom att ungdomarna föreslår att vi ska följa med när det sker aktiviteter på andra ställen, eller att vi kan pröva på nya saker allihop tillsammans – genom sammanhanget RÄTT FRAM öppnas nya möjligheter. Det kan även handla om mer privata frågor, t.ex. om man måste dricka alkohol när man går ut på klubb eller subtila koder för hur man förväntas bete sig i det nya landet.

Många av ungdomarna vi möter har erfarenhet av, och upplever en frustration och en uppgivenhet över, att slussas runt mellan t.ex. socialtjänst, godemän, jurister, myndigheter, skolan, vården och civilsamhället – utan någon egentlig aktör med överblick och helhetssyn. MiM:s erfarenhet är att ju större möjlighet vi som förening har att tillhandahålla just individuellt stöd och vägledning, i kombination med ordinarie verksamhet, ju mer ökar förtroendet och tilliten hos de deltagande ungdomarna. Att möta barn och unga som befinner sig i utsatta situationer, och samtidigt motivera dem till att delta i en icke obligatorisk verksamhet är utmanande och ställer krav på engagemang, flexibilitet, lyhördhet och tålmod. Kombinationen av teori och praktik skapar förtroende och trygghet, vi kan inte enbart prata och lyssna, vi måste *göra* också. Och inte minst stå kvar.

För att exemplifiera vad det "extra" arbetet har lett fram till i MiM, och hur förtroendet kan ta sig uttryck, kan nämnas "läxhjälpen" som startades upp i höstas på förfrågan från ett antal ungdomar som terminen innan deltagit i en utbildningsomgång av RÄTT FRAM. Ungdomarna uttryckte då en önskan om att RÄTT FRAM skulle erbjuda "läxhjälp" i egen regi, trots att flertalet andra föreningar och organisationer redan tillhandahöll detsamma. För att vara säkra på att ungdomarna fick det stöd de efterfrågade undersökte vi möjligheterna att realisera idén. Det resulterade i att vi nu, i samarbete med en grupp pensionärer, hjälper ungdomarna med läxor en gång i veckan under tre timmar per tillfälle. Initiativet har blivit så uppskattat av både ungdomarna och volontärerna (pensionärerna) att läxhjälpen numera är en självklar del av RÄTT FRAM. Viktigt att framhålla här, från oss som har varit med från starten av RÄTT FRAM, är att "Läxhjälpen" också kan vara ett bra exempel på när en aktivitet i sig inte alltid är det som har störst betydelse för medverkande ungdomar och volontärer, utan att det är vad som sker i mötet *mellan* dem som kontinuerligt träffas och arbetar tillsammans, som har en avgörande betydelse. Ett annat exempel är när Halima, efter att ha träffat andra föreningar och organisationer under RÄTT FRAM:s mingeltorg, utbrister: -Kan inte RÄTT FRAM starta en dansgrupp? Varpå vårt svar blir: -Du har ju träffat flera spännande föreningar och organisationer här idag som håller i olika dansgrupper. Halimas svar blir då: - Men jag vill dansa i RÄTT FRAM! Ett annat exempel är när Ali ringer en eftermiddag för att be om råd hur han ska närma sig personen han förälskat sig i.

Aktiviteter, engagemang och sociala relationer med jämna åringar

» I Sverige är det så många människor från olika kultur, land, konflikter som kommer till Sverige och vill bygga sin framtid. I integrationen måste man praktisera, komma in i samhället. Men finns inga praktik, skola, jobb, då har man inga pengar och kanske börjar med brott. Det är jätteviktigt att integrationen funkar bra från början. Det bästa är att lära sig språket och göra saker. Annars blir det dåligast för samhället.» DH, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Ungdomarna framhåller att olika former av aktiviteter är viktiga både för den enskildes välbefinnande men också utifrån ett samhällsnyttigt perspektiv. Att träffa vänner, dela intressen med andra och ha kul tillsammans är viktiga aspekter för de allra flesta, men också för att integrationen ska fungera. I Göteborg erbjuder civilsamhället allt från fotbollslag för ensamkommande, lov-, helg- och kvällsaktiviteter med både idrotts- och kulturinriktning – till läxhjälp och arbetsintroduktion för nyanlända unga. Vad vi kan finna existerar dock väldigt få insatser med ett uttalat mål att just nyanlända- och etablerade unga ska mötas genom aktiviteten. Forskning visar att sociala relationer med både jämnåriga "landsmän" och från majoritetsbefolkningen fyller viktiga och olika funktioner för att främja välbefinnandet. Nära relationer med andra som talar samma språk och bär på liknande erfarenheter kan fungera tröstande och läkande. Flera av ungdomarna i RÄTT FRAM framhåller också att ett separatistiskt rum för nyanlända unga är viktigt till en början för att stärka självförtroendet, för att sedan själva våga sig ut och prata med "svenska" ungdomar.

» RÄTT FRAM gör lättare för alla nya ungdomar att kunna ta sig ut i samhället, det är det som RÄTT FRAM är bra på, inte att träffa nya svenskar. Vi tänker alltid att vi ska vänta på att svenskar ska säga hej till oss men på RÄTT FRAM lär vi oss att våga gå fram till svenskar och säga hej till dem. Det är också en bra grej.» SS, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Andra talar istället om hopplösheten och svårigheterna med att träffa ungdomar från majoritetsbefolkningen, inte minst då skolan som skulle kunna vara en plats för möten, beskrivs som en extremt segregerad miljö. I ett samtal om möten mellan människor menar en ungdom att hens kulturella bakgrund skiljer sig så mycket från jämnåriga som vuxit upp i Sverige, att de omöjligen kan ha något gemensamt. Några ungdomar menar tvärtom, att vänskap med etablerade jämnåriga skulle kunna uppstå, om det bara fanns plattformar som förde dem samman. Här är de flesta överens om att aktiviteter och engagemang, "saker som förenar", "där man gör något tillsammans", "arbetar mot ett gemensamt mål" skulle kunna vara bra former för att sådana möten ska komma till stånd.

» Jag har haft tur med många vänner för jag har varit med i många föreningar RÄTT FRAM, Agape.. De som funkar ihop är de som tycker att tjejer och killar är lika bra, 50-50. Då funkar det bäst. Jag har varit med i feministgrupp och då hade vi aktivitet för att planera att demonstrera mot utvisning. Alla var svenska ungdomar, 25 personer, mest tjejer. Det var också intresse och aktivitet.» DH, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

En ungdom uppger att hen hoppas på att fler möten med etablerade jämnåriga i förlängningen skulle kunna leda till ett utbyte av erfarenheter och kunskaper, och framhåller vikten av att fokus då inte enbart läggs på "svenskar" och "det svenska samhället".

En annan ungdom, som är uppvuxen i Sverige, menar att man behöver motverka ett vi-och-dom tänkande och lyfter fram just idrottsföreningar som lyckade exempel:

» På fritidsgården så är det mycket egentid och där bestämmer du själv om du vill spela pingis, biljard eller fotboll. Det är ingen som kommer efter dig och pushar dig. Men i laget funkar det inte att någon skall känna sig utanför, och om någon bara skall gå tillsammans med någon annan kille. Då lägger man lite extra tid på att få in dom i laget, och så att alla känner sig välkomna. Och då blir det till slut att alla kämpar för samma mål. Och då blir det en helt annan känsla. Skämta kan man göra på många olika sätt - när jag var yngre då var det mycket att man skojade om svenskar och svenskar, och fast man skojar så blir det ändå som att det blir vi-mot-dom. Och våra tränare satte stopp för såna skämt, och då blev det att man skämtar om annat, och att man skämtar med

varandra istället för mot varandra. Det var nog det som gjorde så att det är bra i laget.» IF, ungdom uppvuxen i Sverige

Ytterligare en ungdom, född och uppvuxen i Sverige, menar att den geografiska platsen för mötesplatsen har betydelse för att nyanlända och mer etablerade svenska ungdomar ska få chans att mötas på lika villkor:

» Det har väldigt mycket och göra med vart den här mötesplatsen är. För typ om man lägger en mötesplats som en fritidsgård i förorten, då kommer inte det komma svenskar dit. Och kollar man fritidsgårdar så ligger det mer i förortsställen och det är klart att svenskar inte blir lockade att gå dit då. För dom känner sig redan utanför när de kommer in till ett sånt område. Och de har säkert massa fördomar. Men lägger man en mötesplats på ett för fint område då kommer ingen utländsk eller nyanländ gå dit för då känner den sig utanför. Så vart den ligger har stor betydelse och vad man gör på mötesplatsen. Till exempel alla vet ju ändå var stan är nånstans i alla städer. Men det är ju inte så många som bor i stan utan oftast utanför. Och då känns stan som ett bra ställe för mötesplats. Stan känns typ som allas hem. « VSH, ungdom uppvuxen i Sverige

Inom RÄTT FRAM, både bland deltagande och anställda ungdomar, har en stark gemenskap utvecklats. Då samtliga av RÄTT FRAM:s anställda ungdomsledare och ambassadörer själva har gått utbildningen RÄTT FRAM, har rollerna också kastats om från en termin till en annan, där vi i projektgruppen har kunnat följa ungdomarna och sett hur de har utvecklats, enskilt och tillsammans med varandra. Flera av ungdomarna har uttryckt att RÄTT FRAM blivit en plats där oväntad vänskap uppstår.

» I RÄTT FRAM får man kraft varje gång. Jag har fått så många nya vänner som jag aldrig skulle träffa förut.» DH, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Möten och nätverk

» Jag kunde inte tala svenska förut men jag är jätteintresserad. I RÄTT FRAM träffas man tillsammans och pratar och pratar med alla från samhället. Jag har lärt mig så mycket, svenska språket och nya personer. Vi har så kul, och nu är jag språkledare och anställd. Det är så spännande.» AS, nyanländ ungdom, deltagare i RÄTT FRAM

Ovanstående citat sammanfattar väl vad de mellanmännsliga mötena i MiM kan betyda för målgruppen nyanlända ungdomar. Att de kan få ett socialt sammanhang, nya vänner och ett utökat nätverk. Att samtalen som uppstår leder till att de får nya kunskaper och erfarenheter, får öva på svenska och många gånger till och med till att ungdomar får in en fot på arbetsmarknaden. Sist, men inte minst, så får ungdomarna genom samtalen med de inbjudna samhällsrepresentanterna i RÄTT FRAM möjlighet att göra sina egna röster hörda och vara med och påverka samhället.

Genom vår kartläggning av insatser, och våra intervjuer med målgruppen nyanlända ungdomar, så framgår det tydligt att den här sortens möten är ovanliga. Insatser saknar ofta fokus på den andra målgruppen som är viktig för lyckad integration, nämligen etablerade svenskar. Det leder till att det inte skapas samma möjligheter för ungdomarna att utöka sina nätverk, göra sina röster hörda och vara med och påverka. Det sker alldeles för få möten mellan nyanlända och maktavare, men även mellan nyanlända och etablerade svenskar i samma ålder. Många deltagande ungdomar i RÄTT FRAM

uttrycker även att de tidigt förstått hur avgörande det är att ha ett brett kontaktnät för att komma in i samhället. Det är något som kan skapa stor oro då man av naturliga skäl sällan ingår i ett sådant när man kommer till en ny plats, oavsett bakgrund. Den mest grundläggande förutsättningen för att kunna bygga ett nätverk är så klart att möten faktiskt sker.

I föreningen MiM är själva kärnan en tro på att möten har en förmåga att förändra både individer och samhället i stort. Det är också detta som är utgångspunkten för RÄTT FRAM och vårt främsta syfte med projektet är just att skapa jämlika möten med tvåvägskommunikation, för att alla medverkande ska lära av varandra och komma varandra närmare. I mötet mellan ungdomarna och samhällsrepresentanterna i RÄTT FRAM uppstår ett utbyte av erfarenhet och kunskap som är ovärderligt för båda målgrupperna. De deltagande ungdomarna stärks och utvecklas, i gemenskap med varandra, de anställda i projektet och i mötet med samhällsrepresentanter från olika områden. Flera av samhällsaktörerna och volontärerna, etablerade svenskar, vittnar om hur mötet med ungdomarna har förändrat deras omvärldssyn och samhällsengagemang. Ett exempel på det är Mariya Voyvodova, kommunalråd i Göteborg, som har medverkat vid flera av RÄTT FRAM:s utbildningsträffar. Hon skriver:

» Flera av de ungdomarna träffade jag genom RÄTT FRAM och det gav mig som politiker kunskap och förståelse för ungdomarnas olika förutsättningar och behov. Mötet med ungdomarna var inte bara inspirerande, givande och lärorikt. Det gav mig en enorm kraft och energi att arbeta vidare med denna helt avgörande fråga för Göteborg och hela landet. «

Genom mötena i RÄTT FRAM har det, utöver den sociala gemenskapen och möjligheten att göra sin röst hörd, även skapats olika kontaktytor som fyller olika behov hos ungdomarna. Genom sina utökade kontaktnät har flera ungdomar hittat andra föreningar att engagera sig i, fritidsaktiviteter att delta i, läxhjälp och språkcaféer att gå till – och/eller hittat boende eller fått en anställning. Förutsättningen för dessa möten och positiva effekter är att föreningen MiM försöker samarbeta med så många andra aktörer som möjligt. Utifrån vår kartläggning verkar det dock ofta vara tvärtom; att brist på samverkan mellan olika verksamheter begränsar hur många möten som sker och hur mycket deltagarna får chans att bygga sina nätverk.

Förutom genom de inbjudna gästerna skapar MiM också förutsättningar för möten och nätverkande genom att förlägga många av RÄTT FRAM:s utbildningsträffar till andra verksamheters lokaler runtom i Göteborg. Därigenom har studiebesöket som pedagogisk arbetsmetod kommit att spela en väsentlig roll i utbildningen. De deltagande ungdomarna får på så sätt chans att besöka och lära känna nya verksamheter och människor, samtidigt som de lär sig att hitta till nya platser i staden. Det blir således många trösklar som sänks för ungdomarna.

Flera olika former av möten har sammanfattningsvis blivit de viktigaste metoderna för utbildningen RÄTT FRAM. De deltagande ungdomarna har visat en fascination över att det i Sverige går att få träffa makthavare öga mot öga för att ställa frågor och framföra förslag, men även frustration över svårigheten att få kontakt med etablerade svenskar i samma ålder. Just det är en form av möten som RÄTT FRAM hittills inte har erbjudit. Samtidigt har många ungdomar uttryckt att de uppskattar det trygga rum som RÄTT FRAM har utvecklats till och att det har stärkt dem att senare gå ut i samhället och ta kontakt med etablerade svenskar när de själva väljer det. Det går alltså att dra slutsatsen att målgruppen efterfrågar både separatistiska rum, men också nya mötesplatser där de kan få kontakt med etablerade svenskar på ett jämlikt och naturligt sätt.

Långsiktighet och framtidstro

En av RÄTT FRAM:s deltagare som bott i Sverige i drygt tre år uttryckte uppgivet "jag har inte fått uppehållstillstånd, jag har bara fått en kortare vilopaus" efter att ha blivit gratulerad till sitt tillfälliga uppehållstillstånd genom den nya gymnasielagen. Frågan är om det ens kan kallas "vilopaus", då en förlängning av uppehållstillståndet också bygger på vad hen presterar under denna tidsbegränsade 13 månaders period.

I RÄTT FRAM träffar vi många ungdomar, både de som fått "tilfälliga vilopaus", men även de som knappt kan sova om nätterna på grund av rädsla och svår oro inför framtiden. MiM kan inte ändra på asyltagstiftningen – och därmed inte heller tillgodose många av ungdomarnas mest akuta behov och livsvillkor. Men vi kan stötta, lindra och i bästa fall trösta.

MiM vill, precis som flera andra organisationer, volontärer och professionella aktörer som arbetar med målgruppen ensamkommande barn- och unga, se en amnesti och permanenta uppehållstillstånd för alla de ensamkommande barn och unga som lever i Sverige idag. Det är akut, och den enda lösningen som *på riktigt* kan skapa de förutsättningar, den långsiktighet och framtidstro som behövs för att motverka utanförskap och ohälsa.

Civilsamhällets utmaningar och behov

Arbetet med målgruppen nyanlända unga är ett fantastiskt givande och stimulerande arbete. Att på daglig basis få träffa ungdomar som trots traumatiska upplevelser och svårhanterliga omständigheter delar med sig av glädje, hopp, livslust och tro på att förändring är möjlig – ger oss i MiM och RÄTT FRAM de verktyg vi behöver för att klara av vårt arbete. Det finns en stor motivation och drivkraft hos just dessa ungdomar. De vill inget hellre än att lära känna det nya land som de, av olika anledningar, har hamnat i. De uttrycker önskemål om att få lära känna och förstå de människor som bor här, de vill lära sig svenska, vill veta hur saker och ting fungerar för att kunna bli en del av detta samhälle – och de är villiga att göra vad som krävs av dem för att få skapa sig den framtid som de inte har haft möjlighet till, någon annan stans. Ändå är det ett otroligt tufft, mödosamt och kämpigt arbete, att ha att göra med dessa frågor. Under de år som vi som ideell organisation och aktör från det civila samhället har drivit RÄTT FRAM har vi i vårt dagliga arbete också behövt förhålla oss till bristande samhällsstrukturer, osäkra rättssystem, politiker som inte tycks veta vad de pratar om och ett svenskt välfärdssystem som visat sig sakna skyddsnet för vissa grupper av ungdomar. Vi har även bevittnat direkta konsekvenser av att social utsatthet och utanförskap i sig kan generera psykisk ohälsa. Det frambringar känslor av oro, vanmakt och en växande frustration och ilska hos oss som arbetar med frågorna – och som vi från civilsamhällets håll, även delar med andra aktörer som kommer i kontakt med, och dagligen möter, denna målgrupp. Vi hör liknande berättelser från tjänstemän, lärare, socionomer, studievägledare, advokater, handläggare och poliser.

I vår intervju med Anders Karlsson, polis inom Citypolisen ordningsgrupp i Göteborg, diskuterar han den situation som uppstått kring köpcentrumet Nordstan i centrala Göteborg. Här samlas många nyanlända unga som samhället inte lyckats fånga upp, och som därmed direkt riskerar att hamna i drogmissbruk, kriminalitet och utanförskap.

» [...] Men sen har vi dom som får vara i landet, dom skall ju ha den hjälpen de kan få, men det fungerar ju som sagt inte, för det finns inte boenden åt dem. De fångas inte upp för att socialtjänsten mäktar inte med det, de har inte de resurserna att fånga upp alla. De är så oerhört få. Om vi poliser skriker för att vi är för få, så känns det som att Socialtjänstens resurser är ännu mindre. Man skyller alltid på Socialen, men de har det verkligen inte lätt. [...] Jag har inga lösningar för det är ett jättesvårt problem. Det är för mycket. Det har blivit Göteborgs stad övermäktigt. «

I skrivande stund publicerar även *Föreningen Sveriges Socialchefer*, FSS, en debattartikel i Dagens samhälle: *"Ensamkommande fastnar i välfärdens mellanrum"* (*Dagens Samhälle*, 24/1 2019) där de varnar för att "något som kan liknas vid en humanitär katastrof" är på väg att inträffa. FSS lyfter i sin debattartikel bristande ekonomiska resurser och ett ofullständigt reglerat ansvar inom kommunerna – och kräver samtidigt att regering och politiker vidtar akuta åtgärder för att säkerhetsställa en skälig levnadsnivå för just asylsökande ungdomar som riskerar att hamna utanför välfärden.

En av de utmaningar som vi som aktör från det civila samhället har haft att hantera har handlat om en upplevd ansvarsförskjutning. Där frågor som vanligtvis sköts av offentliga instanser och myndigheter, i fallet med nyanlända ensamkommande unga, istället ålagts enskilda eldsjälar – och många gånger; civilsamhällets organisationer att på egen hand hantera. Ett förflyttat ansvar avseende välfärdsfrågor kan vara problematiskt ur flera aspekter, det kan handla om det offentligas brist på övergripande kontroll och insyn. Men samtidigt finns i civilsamhället och dess organisationer krafter och resurser som möjligen inte heller kan ges utrymme och förutsättningar för någon annan stans. I frågan om hur Sverige framöver ska hantera den stora grupp av nyanlända unga som har kommit till landet, och som Sverige har att hantera så länge dessa ungdomar är kvar här, krävs breddade insatser och ökade resurser från många håll. Men just civilsamhällets roll och särart, menar vi, kanske särskilt kan visa sig när det gäller att tillgodose det större spektrum av behov som dessa nya unga invånare har, och ger uttryck för. Det handlar om att som organisation snabbt kunna anpassa insatser och verksamhet efter var dessa för tillfället behövs som mest. Till att också ha möjlighet och utrymme att som anställd eller volontär kunna bidra med det där lilla extra som i stunden krävs, till exempel att agera medmänniska utanför en yrkesroll. Ofta är det de små omsorgerna som spelar störst roll, och som kan ha avgörande betydelse för en människas välbefinnande. Civilsamhällets organisationer kan samla och mobilisera dessa mänskliga krafter. Civilsamhällets organisationer kan också erbjuda sociala miljöer, sammanhang och delaktighet där medverkande ungdomar förhoppningsvis kan finna mening, gemenskap och känsla av tillit till andra människor/medborgare – det som är förutsättningen för en individs psykiska hälsa, men på ett större plan också förutsättningen för ett inkluderat och socialt sammanhållet samhälle.

Inom många av civilsamhällets organisationer finns idag en bred utvecklad kompetens som handlar om kunskaper om denna målgrupps specifika behov och förutsättningar. Här finns också kunskaper om hur det, å dessa ungdomars vägnar, går att navigera och hitta alternativa vägar när samhällsstrukturerna brister. I vårt arbete med individuellt stöd och handledning i RÄTT FRAM, har vi under åren tvingats hitta lösningar på diverse uppkomna moment 22 situationer – vilket har fått som konsekvens att även andra samhällsaktörer idag vänder sig till oss för rådgivning. Det kan till exempel handla om hur man i praktiken gör när det som står på pappret inte fungerar, eller till vilka andra instanser det går att vända sig när tjänstemän från en och samma myndighet ger vitt skilda och motsägelsefulla besked i en, för målgruppen, helt avgörande fråga.

I Göteborg Stads *Analys och plan för insatser mot segregation (2018)* nämns civilsamhället som en betydande aktör som redan utför stora insatser för stadens jämlikhetsarbete. Vidare lyfts

civilsamhällets viktiga roll och betydelse i diverse publikationer och rapporter som på senare år har publicerats av staden. I *Göteborgs Stads budget för 2019* förekommer begreppet "civilsamhället" till exempel i högre omfattning och mer frekvent än i tidigare års budgetar.² Att en ansvarsförskjutning skett, där civilsamhället i många demokrati- och välfärdsfrågor idag tilldelas en mer framstående roll, kanske eventuellt kan underbyggas av ovanstående typ av fakta. Men oavsett - *hur* den offentliga sektorn sedan i sin tur väljer att stötta civilsamhällets aktörer och dess möjligheter till att utföra detta demokratiarbete, har en stor betydelse.

I MUCF:s rapport *Flyktingmottagandet – det civila samhällets roll och villkor (2016)* framhålls det faktum att det oftast saknas tillräckliga kunskaper om, och förståelse för, civilsamhällets behov och förutsättningar inom den offentliga sektorn. Som eget exempel kan vi i MiM nämna hur vi i förarbetet med denna rapport till en början fann det svårt att rekrytera representanter till rapportens referensgrupp. Hos tjänstemän och anställda inom offentlig sektor tycks det finnas en osäkerhet kring huruvida det är att "ta ställning" att delta på ett referensgruppsmöte som en specifik aktör från det civila samhället bjuder in till. Trots att det projekt och arbete MiM hittills har drivit i staden haft en stor statlig myndighet som ekonomisk finansiär, tillika aktiv granskare. Vidare har flera tjänstemän som vi varit i kontakt med under arbetets gång, uppgett att de allt för ofta blir "uppvaktade" av diverse organisationer och föreningar som önskar samverka med motiveringen att en sådan samverkan ses som krav från de finansiärer som möjliggör organisationernas arbete.

En ytterligare utmaning som flera av de föreningar och organisationer som vi varit i kontakt med i Göteborg beskriver är således den osäkerhet och det tidskrävande arbete som det innebär att hela tiden behöva söka ny finansiering, och legitimitet, för de verksamheter som de bedriver. De projektfinansierade insatserna är ofta kortvariga, många gånger har en verksamhet just hunnit etablera sig, innan det är dags för att omdefiniera det som görs för att passa nya potentiella finansiärer. För en mindre ideell organisation liksom MiM kan dessa svårigheter vara extra märkbara – och osäkerheten avseende både verksamhet och pågående anställningar stor. Risken är hela tiden att viktig upparbetad kunskap och kompetens inom organisationen går förlorad. I arbetet med nyanlända ungdomar – en målgrupp med dessutom extra stort behov av just närvaro, stabilitet och långsiktighet – blir dessa civilsamhällets utmaningar särskilt problematiska.

Därutöver har vi, som mindre ideell organisation, även upplevt att det uppstår konkurrens mellan organisationerna i civilsamhället om de få ekonomiska medel som står till buds. Istället för att kunna se till värdet av mångfalden av insatser och projekt som genomförs, uttrycks oro hos flera aktörer om att de egna idéerna ska kopieras, att det ska utvecklas snarlika projekt, som skulle kunna stå i motsättning till varandra. Mindre organisationer uppger dessutom problemet med att mycket tid och resurser – på själva kärnverksamhetens bekostnad – behöver läggas på att profilera sig, synas och höras utåt, för att organisationen ens ska ha chans till fortsatt finansiering.

Även MUCF lyfter i sin rapport *Flyktingmottagandet – det civila samhällets roll och villkor (2016)* problematiken kring att civilsamhällets organisationer många gånger saknar långsiktiga ekonomiska förutsättningar för att utveckla sina egna verksamheter och organisation. I rapporten föreslås bland annat att en kartläggning av olika avtalsformer mellan kommuner och civilsamhället genomförs. Vi i MiM vill också lyfta behovet av att finansieringsformerna till civilsamhället ses över. Exempelvis tror vi att fler IOP-avtal, där en formaliserad samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhällets aktörer upprättas, är nödvändiga. Det skulle gynna både civilsamhällets organisationer till bättre

---

² Föreläsning Stefan Lydén, utvecklingsledare demokrati, Göteborgs Stad

förutsättningar, samtidigt som det skulle ge den offentliga sektorn möjlighet att också ta ansvar över det omfattande arbete som bedrivs inom civilsamhället idag för just målgruppen nyanlända ungdomar.

Slutsatser

Med utgångspunkt i MiM:s genomförda kartläggning och behovsanalys identifierar MiM följande behov och utmaningar i Göteborg:

- Vi ser en pågående flyktingkris i ett redan segregerat Göteborg. Det finns en stor grupp unga nyanlända i staden vars rättigheter och levnadsvillkor måste säkerställas. Istället för tillfälliga uppehållstillstånd ser MiM behovet av att ge amnesti och permanenta uppehållstillstånd till målgruppen.
- För att motverka segregation och utanförskap i längre perspektiv behöver fler aktörer erbjuda sociala miljöer och sammanhang där medverkande ungdomar kan finna mening, gemenskap och känsla av tillit till andra människor/medborgare. Att få människor att mötas mellan samhällsgrupper är en av de viktigaste byggstenarna för ett mer inkluderat och socialt sammanhållet samhälle. MiM ser ett behov av att fler mötesplatser mellan nya och mer etablerade svenska ungdomar skapas i Göteborg.
- För att målgruppen ska kunna återfå förtroendet för våra institutioner och samhällssystem, behövs fler samhällsorienterade insatser erbjudas. En samhällskunskapsutbildning bör dessutom kombineras med ett brett individanpassat stöd och sociala aktiviteter – för att målgruppen ska ha tilltro till verksamheten och vilja återkomma. MiM ser ett behov av fler samhällsorienterade insatser i staden.
- MiM ser ett behov av att fler plattformar skapas, där dessa ungdomars egna röster på deras villkor, får komma till tals. Det handlar både om att målgruppen behöver få uppleva delaktighet, att deras röster räknas i staden, som att dessa berättelser på längre sikt kan bidra till att överbygga klyftor och motverka främlingsfientlighet och rasism.
- MiM ser ett behov av ett utökat fokus på arbete och utbildning avseende målgruppen. Att ha ett sammanhang att dagligen gå till och möjlighet att svara för sin egen försörjning är mycket betydelsefulla faktorer för denna målgrupp.
- Ett erfarenhets- och kunskapsutbyte behöver komma till stånd mellan oss som arbetar med målgruppen i Göteborg. Med bättre samverkan kring de viktiga frågor som rör målgruppen kan vi effektivisera det som redan görs, samtidigt som att det går att mobilisera krafter tillsammans. Mångfalden av de insatser som utförs måste lyftas fram som något positivt. MiM ser ett behov av att det skapas fler nätverk/mötesplatser för oss som arbetar med målgruppen i staden.
- MiM ser ett behov av en sammanställd översikt kring vilka aktörer och insatser som riktar sig till unga nyanlända i Göteborg. En sådan översikt, som MiM påbörjat i denna rapport kartläggning, skulle kunna användas dels som information och upplysning till målgruppen, dels som underlag för utvecklandet av fler samarbeten. Engagerade aktörer i Göteborg ska vid behov kunna lotsa ungdomar vidare till rätt instanser, till andra organisationer och insatser.
- Civilsamhällets organisationer behöver bli bättre på att utvärdera vilka resultat och samhällsvinster deras insatser och verksamheter genererar. MiM ser ett behov av bättre

samverkan mellan ideell sektor och akademi, där till exempel forskningsföljda projekt skulle kunna bidra till utvecklandet av fler viktiga insatser och verksamheter för målgruppen.

- Med civilsamhällets ökade ansvar avseende välfärdsfrågor behöver civilsamhällets organisationer också ha tryggade ekonomiska förutsättningar för att kunna utföra detta viktiga demokratiarbete. Långsiktighet är en förutsättning för att kunna bedriva verksamhet som riktar sig gentemot målgruppen. MiM ser ett behov av fler långsiktiga avtalsformer, där en formaliserad samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhällets aktörer kan komma till stånd. Det skulle gynna både civilsamhällets organisationer till bättre förutsättningar, samtidigt som det skulle ge den offentliga sektorn möjlighet att också ta ansvar över det arbete som bedrivs i Göteborg idag för just målgruppen nyanlända ungdomar.

Referenslista

Bok och publikation

- Antonovsky, A. (2005) [Hälsans mysterium](#) (2a uppl.). Stockholm: Natur & Kultur
- Göteborgs Stad (2018) [Analys och plan för insatser mot segregation](#).
- Göteborgs stad (2018) [Göteborgs Stads budget för 2019](#).
- Göteborgs Stad, Social Resursförvaltning (2017) [Rapport över organisationer som beviljats integrationsmedel under 2008-2016](#)
- Hansson, Stina, Göteborgs universitet (2018) [Tillitens roll i områdesutveckling, en studie av Hammarkullesatsningen](#).
- Hyresgästföreningen (2018) [Mångfald och segregation i Sverige](#).
- Länsstyrelsen i Jönköpings Län, Dnr 851-1645-2018, (2018) [Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag om översyn av samhällsorientering för nyanlända](#).
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, (2016) [Flyktingmottagandet – det civila samhällets roll och villkor](#).
- Region Skåne (2018) [En viktig bok om omsorg. Metodhandbok i att stötta ensamkommande unga](#).
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, (2018) [Stöd till ensamkommande barn och unga – effekter, erfarenheter och upplevelser. Systematisk litteraturoversikt och etiska och samhälleliga aspekter](#).
- Vetenskapsrådet (2018) [Svensk forskning om segregation – en kartläggning](#).

Webbsida/övrigt

- Dagens Samhälle, (2019-01-24) ["Ensamkommande fastnar i välfärdens mellanrum"](#)
<https://www.dagensamhalle.se/debatt/ensamkommande-fastnar-i-valfardens-mellanrum-25796>
- Lydén, Stefan, utvecklingsledare demokrati, Göteborgs Stad (2018-11-27) Uppgifter från föreläsning under seminariet ["Demokrati och samverkan med civilsamhället"](#) Mötesplatsen, Kansli Got United, Göteborg.